

610332

NYÁRI SÁNDOR.

*

A CZENSTOCHOWAI PÁLOS-KOLOSTOR
ÉS MAGYAR MŰEMLÉKEI.

ALEXANDRE NYÁRI

*

LE COUVENT DES ERMITES DE ST. PAUL
A CZENSTOCHOWA
ET SES MONUMENTS D'ART HONGROIS.

BUDAPEST, 1901.

AZ ATHENAEUM R. T. KIADÁSA. * SOCIÉTÉ ANONYME ATHENAEUM.

Ára 10 kor. — Prix 10 frcs.

A CZENSTOCHOWAI
PÁLOS-KOLOSTOR
ÉS MAGYAR MŰEMLÉKEI.

IRTA

DR NYÁRI SÁNDOR

MŰGYETEMI M. TANÁR,
AZ ORSZÁGOS KÉPTÁR ÓRE.

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSULAT KIADÁSA.

1901.

LE COUVENT
DES
ERMITES DE ST. PAUL
A CZENSTOCHOWA
ET SES MONUMENTS D'ART HONGROIS.

PAR

ALEXANDRE NYÁRI

DOCTEUR EN PHILOSOPHIE,
PROFESSEUR AGRÉGÉ À L'ÉCOLE POLYTECHNIQUE,
CONSERVATEUR DE LA GALERIE NATIONALE.

BUDAPEST.
SOCIÉTÉ ANONYME „ATHENÆUM”.
1901.

610332

A CSODATEVŐ
MADONNA KÉPE.

L'IMAGE MIRACULEUSE
DE LA VIERGE.

BEVEZETÉS.

Midőn ezen munkámat a magyar kereszténység kilencszázados évfordulója alkalmából közrebocsájtom, tisztán az a szándék vezet, hogy a czenstohowai Páloskolostor magyar műemlékeit megismeressem, melyek II. József kolostor tiltó edictuma folytán kerültek az idegenbe. Azt hiszem, nekünk magyaroknak, kiknek érdekes, de kevés műemlékeink és történeti adataink vannak az idegenben szétszórva, erkölcsi kötelességünk, hogy ezen szétszórta műemlékeinket és történeti adatainkat összegyűjtve közkézre bocsássuk.

A Pálosok története több jeles egyháztörténeti munkában már meg van írva, s így ezen egyetlen magyar renddel csak röviden foglalkoztam, amennyire az összefüggés kapcsán szükségessé vált.

Fontosabb, mert irodalmunkra nézve új, a czenstohowai Páloskolostor és a csodatevő fekete Madonna-kép története, melyekkel orosz és lengyel forrásművek és közvetlen szemlélet alapján bővebben foglalkoztam, s ha ezek megírásánál a tárgyak szétválasztása nem mindig volt lehetséges, az onnét magyarázható, mivel a kolostor és a Madonna-kép históriája több helyen tényleg elválaszthatlan, s így leginkább a chronologiai sorrendre szorítkoztam.

INTRODUCTION.

En publiant cet ouvrage à l'occasion du neuvième Centenaire de l'introduction du christianisme en Hongrie, nous nous sommes proposé uniquement de faire connaître les monuments artistiques hongrois qui se trouvent au Couvent des Ermites de St. Paul à Czenstochowa (Pologne). Ces monuments y sont venus par suite de la suppression de l'Ordre sous Joseph II. C'est un devoir pour nous autres Hongrois de faire connaître dans leur ensemble les monuments d'origine magyare qui se trouvent dispersés à l'étranger.

L'histoire de l'Ordre de St. Paul l'Ermite est racontée dans plusieurs ouvrages; nous nous en occuperons donc très brièvement. Il est le seul Ordre d'origine hongroise. Nous en dirons seulement ce qui est nécessaire pour comprendre notre exposé.

Ce qui est plus important, c'est l'histoire du Couvent de Czenstochowa et de l'image de la Madone qu'on y conserve. Nous avons visité le Couvent, examiné les oeuvres d'art et en nous aidant de plusieurs ouvrages russes et polonais, nous présentons dans un ordre chronologique l'histoire du Couvent et de l'image, souvent inséparables l'une de l'autre.

A festményeken itt-ott előforduló anachronismus, mint p. o. a szent *Gellért* püspök képén, ne ejtse tévedésbe az olvasót, mert annak az 1067. évszáma alig magyarázható meg, ha tekintetbe vesszük, hogy *Gellért* püspök 1046 szeptember 24-én szenvedett vértanu halált, s 1083-ban lett szentté avatva. Másrészt a Pálos-rendet a XIII. században alapították, amidőn *Gellért* püspök már nem élt, s így tényleg nem is lehetett a rendnek tagja. De amint a rendeknek jogukban áll a világi hívők sorából confratereket választani, épígy jogukban áll szenteket cooptálni, amit a Pálosok szent *Gellért* püspökkel szemben meg is tettek.

Levéltári adatokra támaszkodni lehetetlenség volt, mert a kolostor levéltára ez idő szerint tudományos haszálatra hozzá nem férhető. Ennek folytán *Báthory Zsófia* és *Zrinyi Ilona* alapító leveleit sem találtam meg. Midőn 1897 aug. havában a czenstohowai Pálos-kolostorban tartózkodtam, *Rejman* Eusebius páter, a kolostor derék, vendégszerető, magyarbarát priorja a legmesszebbmenő erkölcsi támogatásban részesített ugyan, amit a kitünő priornak ezuton is hálásan köszönök meg, de bizonyos tekintetben a rend szokásaitól ő sem térhetett el. Nem volt szabad a kincstár szekrényeit felnyitani, hogy legalább a magyar tárgyu műemlékeket vehessem behatóbban szemügyre, nem engedték meg az olajfestésü képekről a százados port vizes szivacsos letisztítani, hogy a festést jobban láthassam, s hogy a fényképész munkáját annyiban megkönnyítsem, hogy a felvételek tisztább képeket adjanak.

A viz az olajfestésü képeknek semmit sem ártott volna, az érdekes festés

Les anachronismes sur les tableaux ne doivent pas nous arrêter. Ainsi la date 1067 sur le tableau représentant l'évêque St. Gérard est évidemment fausse, puisque St. Gérard a subi le martyre le 24 septembre 1046, et fut canonisé en 1083. L'Ordre de St. Paul fut fondé au XIII-e siècle; le saint évêque ne pouvait donc pas en faire partie. Mais de même que les Ordres avaient le droit de choisir des laïques comme *confrères*, ils pouvaient également élire par *option* des saints. C'est ce que firent les Ermites de St. Paul avec St. Gérard.

Nous n'avons pas pu étayer notre récit par le témoignage des chartes, les archives du Couvent étant inaccessibles jusqu'aujourd'hui. Ainsi nous n'avons pas pu trouver les chartes de fondation de Sophie Báthory et d'Hélène Zrinyi. Lorsqu'au mois d'août 1897 nous visitâmes le Couvent, le P. Eusèbe Rejman, le vaillant et hospitalier prieur, nous a prodigué les marques de sa bienveillance, ce dont nous le remercions vivement; mais il ne pouvait s'écarter des règles et des habitudes de son Ordre. Ainsi il lui a été impossible de nous ouvrir les armoires contenant les trésors, pour pouvoir examiner de près au moins les objets de provenance hongroise; il était défendu d'ôter la poussière des tableaux à l'huile pour permettre au photographe d'obtenir des clichés plus nets. Un nettoyage à l'eau ne leur aurait cependant pas nui.

Nous croyons que les tableaux à l'huile ainsi que les cinq peintures à la

jobban kidomborodik. — Épúgy az olajfestésű képeket, valamint a *Frater György* életére vonatkozó öt freskóképet is a XVII. század második felébe teszem. Ebben az időben készült valamennyi, valószínűleg régibb képek után. Érdekes festmények mind, festőjük lengyel művész lehetett, ki bizonyos tekintetben művészi színvonalon állott. Némelyik képen, mint *Domokos* nyitrai püspökén, a velencei befolyás sem vitatható el. A *Frater Györgyöt* ábrázoló öt freskóképen inkább a bécsi barok izlés nyilatkozik meg, mi leginkább szembeötlik azon a képen, melyen *Frater Györgyöt* püspökké szentelik *Izabella* királynő jelenlétében. Ezek a falképek az eredetiség jellegét viselik magukon épúgy compositió mint festés tekintetében s határozott művészi kvalitásra vallanak.

Nehezen volt hozzáférhető maga a csodatevő Madonna-kép is, mely előtt naponta hajnaltól késő estig ezernyi embertömeg szorítkozik. Rejman prior ajánlatára a Madonna oltára előtt misét rendeltem, melyet a prior maga tartott meg augusztus 22-én délelőtt s ezáltal jogot szereztem ahhoz, hogy a Madonna-kép közelébe jussak s jól megszemlélhessem. A kép művészi szempontból nem fogja kiállani azt a kritikai mértéket, melyet művészi alkotásokkal szemben alkalmazni szokásos. Inkább rendkívül érdekes mint művészi alkotás. A képet azonban az egyháztörténet és a traditio nagy hirnévre emelte, s nem kíván kritikai méltatást.

Az a sokszor világgá bocsájtott hír, mintha orosz kozákok a kincstárt kifosztották volna, s a műkincsek a különféle orosz muzeumokba kerültek volna, nem felel meg a valóságnak, mert

fresque se rapportant à la vie de *Frère Georges* (Martinuzzi) datent de la seconde moitié du XVII-e siècle. Tous furent exécutés à cette époque, probablement d'après des tableaux plus anciens. L'artiste qui les a peints était probablement d'origine polonaise. Ces oeuvres intéressantes ont un cachet artistique; quelques-unes, comme celle représentant *Dominique*, évêque de Nyitra, trahissent l'influence vénitienne. Les cinq fresques, par contre, montrent le style baroque viennois, qui est surtout manifeste dans celle représentant *Frère Georges sacré évêque en présence de la reine Isabelle*. Ces peintures murales ont un cachet original, tant au point de vue de la composition que de l'exécution et montrent un tempérament artistique très prononcé.

Il nous était également difficile d'examiner de près l'image miraculeuse de la Madone devant laquelle, depuis l'aube jusque dans la nuit, une foule compacte se presse. Sur l'avis du Prieur Rejman, nous avons commandé une messe devant l'autel de la Madone. Le Prieur lui-même y officiait le 22 août, le matin, et ainsi nous avons acquis le droit de voir d'un peu plus près l'image. Au point de vue artistique, ce tableau n'est pas remarquable; c'est plutôt un objet intéressant qu'une oeuvre d'art. Mais l'histoire de l'église et la tradition ont rendu cette image célèbre; nous pouvons donc nous dispenser de la critiquer.

Contrairement à la nouvelle souvent répandue d'après laquelle des Cosaques russes auraient pillé le trésor et que les oeuvres d'art se trouveraient dans les musées russes, il nous faut déclarer

azok mai napig is a czenstohowai kolostorban vannak. Az utolsó vészirt folyó évi augusztus havában vitte világgá a táviró, mely azt mondta, hogy a kolostort és a múkincseket tűzvész pusztította el. Ez a hír sem bizonyult valóznak, mert egészben véve csakis a templomtorony egy része égett el, a kolostorban, melyben a kincstár el van helyezve, nem is volt tűz.

Örömmel konstatáltam, hogy az egyetlen magyar rend még egyetlen fennálló kolostorának kihalásáról terjedt hír sem olyan ijesztő, mint látszott; mert mikor ott voltam, 23 Pálos-barát szolgálta kolostorát, s 12 novicius várta a vilnai püspöktől a felszentelést, ami azóta nyilván meg is történt.

Kötelességemnek tartom, s szivem sugallatát is követem, amidőn nagyméltóságú *Bubics* Zsigmond urnak, Kassa tudós püspökének e helyen hálás köszönetemet fejezem ki, kinek kivánságára és megbízásából ezen munkámat megírtam.

Budapest, 1900. október havában.

Ny. S.

qu'elles sont conservées jusqu'aujourd'hui au Couvent de Czenstochowa. Au mois d'août dernier des dépêches ont annoncé que le Couvent et les oeuvres d'art seraient devenus la proie des flammes. C'était une fausse nouvelle, car une partie de la tour de l'église seulement fut détruite; le feu n'a même pas pénétré au Couvent où se trouve le trésor.

Nous avons constaté également avec plaisir que la nouvelle de l'extinction de ce seul Ordre d'origine hongroise, dans le seul Couvent qu'il possède, était exagérée. Lors de notre séjour, nous avons encore vu 23 Frères, et 12 novices attendaient leur ordination par l'évêque de Vilna.

Nous tenons à exprimer ici nos sentiments de vive gratitude à Monseigneur Sigismond Bubics, le savant évêque de Cassovie (Kassa), sous les auspices duquel nous avons écrit cet ouvrage.

Budapest, octobre, 1900.

A. Ny.

REJMAN EUSEBIUS,
PERJEL.

EUSÈBE REJMAN,
PRIEUR.

I.

A Pálosok.

A Pálos-rend, melyet magyar ember alapított, az egyetlen magyar rend az összes papi rendek között, melynek alapítása *II. Endre* király uralkodásának idejébe esik. Remeték már szent *István* idejében is voltak Magyarországon s *Bertalan* pécsi püspök 1215-ben (Balics 1225-re teszi az évszámot) az egyházmegyéje területén levő erdőkben és barlangokban lakó remetéket összegyűjtötte, s a Pécs város szomszédságában levő Patacs hegyen szent Jakab tiszteletére kolostort építtetett, mely kolostor Iregh falu szomszédságában feküdt.

A remeték ezentúl állandóan a kolostorban laktak, a püspök szabályokat adott nekik, kézi munkához szoktatta őket, — kényszerítette azokat, hogy szorgalmasan járjanak templomba, egyházi ruhát viseljenek, alázatos életet folytassanak. *Bertalan* püspök személyesen vezette a kolostor ügyeit, halálával azonban *Antal* testvért választották meg priornak, ki arra törekedett, hogy *Bertalan* utódjának, *Achilles* pécsi püspöknek kegyeit megnyerje a kolostor részére, ki a kolostort javaiban meg is erősítette. A patacsi kolostor volt az új rendnek a magva, melyet tulajdonképen *Özséb* esztergomi kanonok alapított meg.

Özséb mint esztergomi kanonok sokat érintkezett a pilisi hegyek között

I.

L'Ordre de St. Paul.

L'Ordre de St. Paul fondé par un Hongrois, est le seul Ordre magyar qui fût créé sous le règne d'André II. (1205—35). Il existait, en effet, des ermites hongrois sous St. Etienne et l'évêque de Pécs (Cinq-Eglises) *Bertrand* réunit dès 1215 (d'après l'historien Balics, en 1225) les ermites qui vivaient dans les forêts et dans les cavernes de son diocèse. Il fit construire, sous le vocable de St. Jacques, un couvent non loin de la ville de Pécs, sur la montagne Patacs. Ce couvent était dans le voisinage du village Iregh.

Les ermites vivaient dorénavant dans ce couvent; l'évêque leur octroya des règles, les habitua aux travaux manuels, les força à aller fréquemment à l'église, à porter l'habit ecclésiastique et à vivre dans l'humilité. L'évêque *Bertrand* s'occupait personnellement des affaires du couvent, mais après sa mort Frère *Antoine* fut élu prieur. Celui-ci s'efforça d'obtenir les bonnes grâces du successeur de *Bertrand*, *Achille*. L'évêque confirma le Couvent dans ses bénéfices. Ce Couvent de Patacs devint donc le noyau du nouvel Ordre dont la création reste cependant attachée au nom d'*Eusèbe*, chanoine d'Esztergom (Strigonie).

Eusèbe, en sa qualité de chanoine, fut en rapport avec les ermites des

tartózkodó remetékkel, kik alamizsna kéregetésért gyakran fordultak meg Esztergomban és a jótékonyágáról híres Özséb kanonoknál. A gyakori érintkezés, valamint egyik látománya a kanonokban mindinkább megérleltette az elhatározást, hogy a magányba vonuljon vissza, ezt a szándékát végre is hajtotta, lemondott kanonoki állásáról, s mikor a tatárok a hegy területéről elvonultak, *Vancsák* István esztergomi érsek engedelmével és áldásával 1246-ban elhagyta Esztergomot. Özséb a pilis-szántói völgybe vonult vissza, s szent Pál módjára barlangban választotta meg lakását. Ezek után a remeték sorban látogatták meg a szent férfiút, köztük leginkább *Benedek* és *István*, kik közül az elsőt *IV. Béla* király állítólag többször felkereste a pilisi magányban.

Özséb ezután a szétszórva élt remetéket egyesítette, barlangja mellett a Szent Kereszt tiszteletére egy kicsiny egyházat épített, e mellé pedig 1250-ben remete társai segítségével kolostor épült *Pilis-Szent-Kereszt* névvel. Ezután a szabályok megállapítására került a sor, s Özséb e miatt Antal patacsi priorhoz fordult, kivel aztán a két kolostort egyesítette, a társulatot renddé emelte, s a rendtagok Özsébet választották meg főnöknek.

Hogy a pápai jóváhagyás is meglegyen, Özséb Rómába ment *IV. Orbán* pápához (1261—1264), ki eleinte idegenkedett a rend megerősítésétől, de aquinói szent *Tamás* pártfogására az ügy tárgyaltatását megígérte. A pápa az ügyet *Pál* veszprémi püspökre bízta, ki ugyan látta, hogy a folyamodók nagyon szegények, semhogy, miként kérték, szent Ágoston szabályai szerint él-

montagnes Pilis qui vinrent souvent demander l'aumône à Esztergom et ne manquaient pas de faire appel au coeur charitable d'Eusèbe. Ces rapports fréquents et une vision céleste amenèrent le chanoine à se retirer dans la solitude. Il renonça à son canonicat et, après que les Tartares se fussent retirés de cette contrée, il quitta Esztergom en 1246 avec le permis et la bénédiction d'Etienne *Vancsák*, archevêque de Strigonie. Eusèbe se retira dans la vallée de Pilis-Szántó et demeura à l'exemple de St. Paul (de Thèbes) dans une caverne. Les ermites fréquentèrent souvent le saint homme, notamment *Benoît* et *Etienne*, dont le premier, à ce qu'on dit, fut honoré souvent, dans sa solitude de Pilis, de la visite du roi Béla IV (1235—70).

Eusèbe réunit ensuite les ermites dispersés, fit construire près de sa caverne une petite église sous le vocable de la Sainte-Croix; près de cette église les ermites élevèrent, en 1250, un Couvent qui fut dénommé *Sainte-Croix de Pilis*. Ses règles furent fixées de concert avec Antoine, prieur de Patacs; les deux couvents furent réunis, la société des ermites fut érigée en Ordre et les frères élurent Eusèbe comme prieur.

Pour obtenir le consentement du pape, Eusèbe se rendit à Rome auprès d'Urbain IV (1261—64) qui d'abord hésita à confirmer l'Ordre; mais, sur les instances de St. Thomas d'Aquin, il promit de faire examiner la requête. Le pape confia ce soin à *Paul*, évêque de Veszprém; celui-ci vit bien que les postulants étaient trop pauvres pour pouvoir vivre d'après les règles de St. Augustin, comme ils l'avaient demandé.

hessenek, ennek folytán a szabályokat némiképp módosította, ezeket Özséb kezéhez juttatta s így a rendet a pápa nevében 1263-ban megerősítette.

Igy alakult meg a *szent Pálról* nevezett Pálos-szerzet, melynek tagjai kezdetben fekete, 1342 óta azonban fehér csuhát viseltek s ezért a nép őket fehér barátoknak is nevezte. A szabályokat később *Lodomér* érsek, 1297-ben pedig *Endre* egri püspök is megerősítette. A rend székhelye eleinte Pilis-Szent-Kereszten, később Buda mellett *Szent-Lőrinczen* volt. A pilis-szent-kereszt-i kolostorban halt meg Özséb 1270-ben. A rend csakhamar népszerűsége tett szert, s a pilis-szent-kereszt-i és patacsi kolostorokon kívül a rend által még a következő kolostorok lettek alapítva:

A Mindszentekről nevezett bajcsi kolostor, melyet Miklós comes, Gyula fia alapított 1281 körül, melyet *Jób* pécsi püspöknek kellett volna felszentelni, de *Fábián* siklói apát tiltakozott a kolostor felállítására ellen, mire *Jób* elhagyta Bajcsot, — s Miklós comes csak később egyezett ki *Fábián* apáttal.

A szent Keresztről nevezett bodrog-szigeti kolostor, melynek alapítója ismeretlen, de már 1282-ben fennállott a kalocsai egyházmegyében.

A szent Lászlóról nevezett gyulai, másképp baranyai kolostor, mely Pécshez közel a Mohács felé vezető út mellett feküdt, melyet *Konrád* mester, *Óvári* István fia alapított 1292-ben. A kolostor egyháza kőből épülve 1295-ben már fennállott. A kolostor Baranya megyében létezett s így a pécsi egyházmegyéhez tartozott.

Il modifia done légèrement les règles, les fit parvenir à Eusèbe, en confirmant, au nom du pape, l'Ordre en 1263.

Telle fut l'origine de l'Ordre de St. Paul l'Ermite. Ses membres portaient d'abord le froc noir; à partir de 1342 le froc blanc; c'est pourquoi le peuple les appelait les Frères blancs. Les règles furent confirmées encore par l'archevêque Lodomér et, en 1297, par André, évêque d'Eger (Erlau). La maison mère était d'abord à Pilis-Szent-Kereszt, plus tard à Szent-Lőrincz près de Buda. Eusèbe mourut au couvent de Pilis en 1270. L'Ordre devint rapidement populaire et fonda, outre les deux couvents déjà nommés, les maisons suivantes:

Le couvent de Bajcs, sous le vocable des *Toussaints*, fondé par le comte Nicolas, fils de Gyula, vers 1281. *Jób*, évêque de Pécs, aurait dû consacrer ce couvent, mais *Fábián*, abbé mitré de Siklós, protesta contre son érection; sur quoi *Jób* quitta Bajcs et le comte Nicolas tomba plus tard d'accord avec *Fábián*.

Le Couvent de Bodrog-Sziget, sous le vocable de la *Sainte-Croix*; son fondateur est inconnu, mais le couvent existait dès 1282 dans le diocèse de Kalocsa.

Le Couvent de Gyula, nommé également de *Baranya*, sous le vocable de *Saint Ladislas*, qui se trouvait près de Pécs, sur la route de Mohács. Il fut fondé par maître *Conrad*, fils d'*Etienne Óvári*, en 1292. L'église du Couvent, construite en pierre, existait dès 1295. Ce couvent était situé dans le comitat de Baranya et ressortissait du diocèse de Pécs.

A szent Lászlóról nevezett kékesi kolostor, mely a Visegrád fölött elterülő Kékes hegyen délfelé állott, s melyet *István*, a Pálosok tartományfőnöke alapított 1290 körül. 1292 vagy 1294 óta az esztergomi érsek joghatósága alá tartozott.

A szent Egyedről nevezett sátoraljai kolostor, mely az egri egyházmegye területén létezett, s melyet *IV. Béla* király alapított 1248-ban.

A szent Jakabról nevezett zalai kolostor, melyet a Ratholt nemzetségből származott *Kesei Lőrincz* alapított 1260-ban.

A szent lélekről nevezett kolostor, mely azelőtt *IV. Béla* királynak volt vadászkastélya a Dömöshöz közel eső Benedek völgyében, melyet 1263-ban a szent-kereszt kolostornak adott azon célból, hogy azt Pálosokkal benépesítse. A kolostor építése *IV. László* király idejében s az esztergomi egyházmegyében létezett.

Ez a tisztán magyar szerzet azonban nemcsak Magyarországon terjedt el, hanem a külföldön is, s rendházat alapított Dalmáciában, az osztrák tengerparton, Horvát-, Cseh-, Morva-, Stájer- és Lengyelországban, Sziléziában és Svájcban. Portugáliában 15 házból álló társulat volt, míg Rómában és Jeruzsálemben szintén tartottak fenn rendházat. Magyarországon nagy volt a politikai befolyásuk is, mert hisz a rend kebeléből számos püspök került ki. *II. József* császár idejében a rendházak száma 381 volt, de a Pálos-rendet a császár eltörölte, birtokait confiscálta. — A második csapás a rendet 1810-ben érte *Frigyes* porosz király részéről, amidőn Lengyelországot felosztották, s a király a terü-

Le Couvent de Kékes, sous le vocable de *Saint Ladislas*; il se trouvait dans la partie sud de la montagne Kékes, aux environs de Visegrád. Il fut fondé par *Etienne*, provincial de l'Ordre, vers 1290, et ressortissait, à partir de 1292 ou 1294, du diocèse de Strigonie.

Le Couvent de Sátoralja, sous le vocable de *St. Gilles*, qui se trouvait dans le diocèse d'Eger; il fut fondé par le roi Béla IV en 1248.

Le Couvent de Zala, sous le vocable de *St. Jacques*, fondé, en 1260, par Laurent Kesei, qui descendait de la famille des Ratholt.

Le Couvent du Saint-Esprit, qui fut anciennement le rendez-vous de chasse du roi Béla IV, dans la vallée de Benedek, près de Dömös. Le roi en fit cadeau au couvent de Szent-Kereszt (1263) pour y établir des Ermites. Ce couvent fut construit sous le règne de Ladislas IV (1272—1290) et se trouvait dans le diocèse d'Esztergom.

Cependant cet Ordre purement magyar ne se répandait pas seulement en Hongrie, mais aussi à l'étranger. Il fonda des maisons en Dalmatie, sur le littoral autrichien, en Croatie, en Bohême, en Moravie, en Styrie, en Pologne, en Silésie et en Suisse. Il existait en Portugal une communauté avec 15 maisons; à Rome et à Jérusalem on en trouvait également. En Hongrie, l'influence politique de cet Ordre était assez grande, car on choisissait souvent des évêques parmi ses membres. Sous le règne de Joseph II, le nombre des maisons était de 381; l'empereur les supprima et confisqua leurs biens. Une deuxième calamité frappa les Frères en 1810, lorsque Frédéric, roi de Prusse, lors du partage de

letén levő Pálos-rendet eltörölte. — A harmadik csapást 1818-ban az orosz czár mérte rájuk, amennyiben egyelőre 9 zárdát szüntetett be. Később *II. Sándor* czár 1864. június 16-iki rendeletével az összes Pálos-zárdákat eltörölte, minek folytán vagyonukat elkobozták, a szent edényeket, ruhákat, könyveket elvették tőlük, s a szerzet összes tagjait az *ó-czenstochowai* zárdába rendelték, hol a mai napig is megvannak.

A Pálosok 1865-ben újból kezdtek reménykedni, amennyiben *Szcitovszky* János bibornok-hercegprimás a magyar rendet magyar hazájába akarta visszatelepíteni. Az esztergommegyei Szent-Keresztre telepített egyelőre négy Pálos barátot, kik 1866. április végén el is foglalták a kisdéd zárdát. Egyelőre, reménynek, biztatásnak elég volt ennyi is. *Szcitovszky* primás, az ő nagy támogatójuk azonban 1866-ban meghalt, s a telepítvényesek egy évvel azután, hogy beköltöztek Magyarországra, elődeik dicsőségének színhelyére, kénytelenek voltak ismét kivonulni az országból. — Az a négy barát, melyet *Szcitovszky* hozott haza, egyenként 200 forintot kapott tőle teljes ellátás fejében. *Simor* 12 barátot követelt, de elődje segítségét megvonta tőlük. Azt is közölte velük, hogy az esztergomi papnöveldeben nem tarthatja el tovább a két Pálos-növendéket, mert a papnövelde el van adósodva. — *Czenstochowából* és *Krakóból* a Pálosok nem várhattak segílyt, mert amazok is nagy nyomorúsággal küzdöttek. Tisztán az emberek kegyelmére még sem bízhatták magukat, látván,

la Pologne, supprima les couvents qui se trouvaient sur l'ancien territoire polonais. Un troisième coup leur fut porté, en 1818, par le Czar qui fit fermer neuf de leurs couvents. Plus tard, le Czar Alexandre II, par son ordonnance en date du 16 juin 1864, supprima tous les couvents des Ermites; leurs biens furent confisqués; on leur prit les vases saints, les vêtements sacerdotaux, les livres et on intima l'ordre à tous les Frères de se rendre au Couvent de *Czenstochowa*, où ils se trouvent encore actuellement.

Les Ermites espéraient voir des jours meilleurs, lorsqu' en 1865, le cardinal-primat *Jean Szcitovszky* voulut les ramener en Hongrie. Il appela quatre Frères à *Szent-Kereszt* dans le comitat d'Esztergom; ils s'installèrent fin avril 1866 dans le petit couvent. C'était une lueur d'espoir. Mais *Szcitovszky*, leur grand protecteur, mourut en 1866 et les Frères durent quitter, un an après, le pays qui vit la gloire de leurs ancêtres. En effet le cardinal *Simor*, successeur de *Jean Szcitovszky*, ne leur accorda plus la subvention de 200 florins que son prédécesseur leur avait allouée; il demanda, en outre, que leur nombre fût élevé à 12 et refusa d'accepter au séminaire d'Esztergom les deux novices qu'on y entretenait. Les Frères ne pouvant espérer aucun secours ni de *Czenstochowa*, ni de *Cracovie*, et voyant qu'il ne jouiraient pas de la faveur du primat *Simor*, quittèrent la Hongrie.

hogy Simor prímás kegyét és hajlamát nem birják, elhagyták Magyarországot.

A Pálos-rendház, mely jelenleg Krakóban van, tényleg alig jöhet tekintetbe. A krakói rendnek *Dlugosz* János krakói kanonok a káptalan segítségével 1471-ben Kázmér külvárosban zárdát és templomot épített, melyet a Pálosok 1482-ben foglaltak el. Ez is híres búcsujáró hely. *Boleszló* király 1079-ben ezen a helyen ölette meg a lengyelek nagy és népszerű püspökét *Szaniszlót*. A püspök tehát e helyen szenvedte vértanúságát, s a helyhez számtalan csoda van kötve.*

II.

A csodatevő Madonnakép.

Ha Czenstochowában, az indóháztól balra kanyarodva, a régi városrészen végig halad az idegen, s aztán ismét jobbra fordul, hol mintegy tíz perczig pompás fasor között vezet az út, a fasor végén hirtelen egy szobrot pillant meg, *II. Sándor* czár álló szobrát, melyet vasrács vesz körül, s örökösen fegyveres katona őriz, jeléül annak, hogy mint minden a nagy és hatalmas Oroszországban, a szobor mögött emelkedő hegy, *Jasna-Góra* (világos hegy), s az annak tetején épült Pálos kolostor is a minden oroszok czárjának védnöksége alatt áll. Sok ezer jámbor ember látogatja meg évenként a híres búcsujáró

* Az itt előforduló történeti adatokat következő két műből merítettem: Dr. *Balics* Lajos, A római katolikus egyház története Magyarországon. Budapest, 1890. második kötet, II. rész, 366—371. o. — és *Szöllösy* Károly, Az osztrák-magyar monarchia összes szerzetes rendjeinek történeti és statisztikai rajza, etc. Arad, 1878. I. kötet 129—134. o.

La maison de Cracovie peut à peine compter. Elle fut fondée par Jean *Dlugosz*, chanoine de Cracovie, qui, avec le secours du Chapitre, fit construire, en 1471, dans le faubourg Casimir, un couvent et une église où les Ermites s'installèrent en 1482. C'est un lieu de pèlerinage célèbre. C'est là que le roi Boleslas fit assassiner, en 1079, le célèbre évêque polonais Stanislas. L'évêque y subit donc le martyre et de nombreux miracles s'y rattachent.*

II.

L'Image miraculeuse de la Madone.

L'étranger, en arrivant à Czenstochowa, tourne à gauche de la gare, parcourt le vieux quartier, ensuite il prend à droite. Après avoir parcouru pendant dix minutes une magnifique allée, il aperçoit tout à coup au bout de cette allée un monument. C'est celui du Czar Alexandre II, entouré d'une grille de fer et surveillé continuellement par une sentinelle. Nous sommes dans la grande et puissante Russie; la montagne qui s'élève derrière le monument, le *Jasna-Gora* (Clair-Mont) et le couvent des Ermites qui y est construit, se trouvent sous la domination du Czar de toutes les Russies. Des milliers de

* Nous nous sommes servi pour les dates historiques des deux ouvrages suivants: *Louis Balics*: *Histoire de l'Eglise catholique en Hongrie*, Budapest, 1890. Tome II, 2-e partie, p. 366—371; *Charles Szöllösy*: *Tableau historique et statistique de tous les Ordres de la monarchie austro-hongroise*, Arad, 1878. Tome I, p. 129—134.

helyet, s aki idejön, tisztában van azzal is, hogy tulajdonképen mit keres itt. A jámbor hívő vigaszt és reményt keres a csodatevő Madonna oltára előtt, míg a kutatónak a derék páterek, kik lengyelek ugyan, de mivel a Pálos-rend magyar, *jó magyar papoknak* vallják magukat, megnyitják dús levéltárukat, ritka szép és gazdag könyvtárukat és

pèlerins visitent annuellement cet endroit célèbre; ceux qui y vont savent ce qu'il faut y chercher. Le croyant demande la consolation et l'espoir à l'autel de l'image miraculeuse; le savant est bien accueilli par les braves Pères qui, tout en étant Polonais, se souviennent que leur Ordre est d'origine hongroise et se disent *bons prêtres magyars*. Ils lui

JASNA-GORA
A PÁLOS-KOLOSTORRAL,
ELŐL II. SÁNDOR CZÁR
SZOBRÁVAL.

JASNA-GORA
AVEC LE COUVEN DES ERMITES;
AU PREMIER PLAN LA STATUE DU
CZAR ALEXANDRE II.

a kincstárt, mely hajdani gazdagságuk utolsó maradványa. A kolostort és templomot falkerítés veszi körül, s ami ezen belül van, az még az övék; ami azon túl volt, az a politika áldozatává lett. A hajdan gazdag rend ma már nagyon szegény, de a papok jószívűségének igazán megható jele, hogy a náluk szegényebbeken lehetőleg segítenek. A rend maga egy ideig kihalóban volt, — de

ouvrent leurs importantes archives, leur belle et riche bibliothèque et leur trésor, dernier vestige de leurs anciennes richesses. Le couvent et l'église sont entourés d'un mur; ce qui se trouve dans cette enceinte est encore à eux; ce qui se trouve en dehors est devenu la proie de la politique. L'Ordre anciennement si riche, est maintenant très pauvre; malgré cela, les Frères secourent les

most már vannak noviciusaik is, kiket a Pálos-rend tagjaivá fognak fölszentelni.

Czenstochowa már a XIV. században meglehetősen városka volt, de semmivel sem tűnt ki. Az 1382-ik év tette híressé. A város és a hozzátartozó birtok *László* oppelni fejedelem tulajdona volt, aki egyik csatája alkalmával Kelet-Gácsországban egy régi képet talált, melyet a szóbeli tradíció szerint evangélista *szent Lukács* festett, ki eszerint az első keresztény festő volt. A tradíción kívül a kép szerzőségére nézve nincs ugyan más bizonyíték, mindamellett a néphit valószínűnek tartja. Mikor *szent Lukács* az evangéliumot írta, 2 évig Jeruzsálemben lakott, amikor is *Krisztus* mennybemenetelének idejében a boldogságos Szűz haláláig állandóan a *Zebedeusnak*, *szent János* atyjának házában lakott a *Sion* hegyén, s melyben a *Megváltó* tanítványaival az *Úrvacsorát* végezte. A tradíció szerint az első keresztény asszonyok azzal a kéréssel fordultak *szent Lukács*hoz, hogy örök emlékül fesse meg nekik *Isten* anyjának az arczképét. Ez *Mária* mennybemenetele előtt történt s az evangélista ezen kérelemnek helyt is adott, *Mária* arczvonását cyprusfára festette, melyet abból a cyprusfából készült asztalból állítottak elő, melyen *Mária* imádkozni, étkezni szokott s kézimunkáit végezte.* A kép akkori szokás szerint ugyancsak cyprusfából készült ládába volt elzárva.

Midőn a rómaiak Kr. sz. u. 70-ben

* Wiadomość historyczna o starożytnym obrazie Boga-Rodzicy Maryi nas Jasnój Górze przy Czeŝtochowie przez *Władysława Książęcia Opolskiego* w roku 1382 żłozonym. *Czeŝtochowa*, Nakładem XX. *Paulinów* na *Jasnój-Górze*. 1882. 8-r. 5. o.

indigents. Pendant un certain temps, l'Ordre faillit s'éteindre, mais aujourd'hui il a des novices.

Czenstochowa était déjà une ville assez importante au milieu du XIV-e siècle, mais rien ne la distinguait. C'est l'année 1382 qui la rendit célèbre. La ville et les propriétés environnantes appartenaient à *Ladislas* prince d'Oppeln qui, lors d'une bataille dans la Galicie orientale, trouva une ancienne image peinte, selon la légende, par l'Evangéliste *St. Luc* qui serait ainsi le premier peintre chrétien. La tradition seule confirme cette légende, mais le peuple y croit fermement. Lorsque *St. Luc* a écrit son Evangile, il séjourna pendant deux ans à Jérusalem. Il demeura, au moment de la résurrection du Christ et jusqu'à la mort de la sainte Vierge dans la maison de *Zébédée*, père de *St. Jean*, sur le mont *Sion* où le Seigneur prit la Cène avec ses élèves. Selon la tradition, les premières femmes chrétiennes demandèrent à *St. Luc* de leur peindre, comme souvenir éternel, l'image de la *Mère de Dieu*. Cela eut lieu avant l'Assomption de la Vierge et l'Evangéliste accorda cette prière aux saintes femmes. Il peignit les traits de *Marie* sur du bois de cyprés, bois pris à cette table qui servait à la Vierge pour ses prières, ses repas et ses travaux manuels.* L'image, selon les habitudes de l'époque, fut enfermée dans un coffre de cyprés.

Lorsque les Romains dévastèrent

* Voy. »Eclaircissements historiques sur l'ancien tableau de la Vierge Marie de *Jasna-Góra* près de *Czenstochowa*, placé par *Ladislas*, prince d'Oppeln, en l'an 1382.« — *Czenstochowa*, librairie des Frères de *St. Paul* à *Jasna-Góra*, 1882. 8 r. 5 p.

Jeruzsálemet megszállották és elpusztították, az első keresztény hívők ezt a képet elrejtették és szigorúan megőrizték teljesen érintetlenül addig a kedvező időig, mikor az üldözések végre megszűntek, a pogányoktól az uralmat a keresztények vették át, s nagy *Konstantin* császár jámbor anyja, *szent Helena* Jeruzsálembé utazott, hogy ott Krisztus és a boldogságos Szűz után maradt emlékek után kutasson és ezeket összegyűjtse. Jeruzsálem keresztény lakói, a 320. év körül, a többek közt Szűz Mária ezen képét is felajánlották neki, melyet a Megváltó keresztfájával magával vitt Konstantinápolyba, hol ez időtől kezdve a császári palota kápolnájában őriztetett, s ahol a legnagyobb tiszteletben részesítették, s csakis csudálatos módon tudott megmenekülni a végleges elpusztulástól, amikor ugyanis a képpusztítás idejében a VIII. században, a keleten az összes szentképek tényleg elpusztítottak. A képet itt mintegy 483 évig őrizték, többek közt *Irène* császárné tartotta nagy becsben a császári palotában.*

A Mária-kép csodáiról több hír kering. Az egyik szerint minden pénteken a vecsernye idején egy angyal keze a leplet levette róla, szombaton azonban ugyanazon időben újra letakarta. Teljes 24 óráig ragyogott a kép, nappal mint a nap, éjjel mint a hold. II. *Gergely* pápa *Germán* konstantinápolyi püspökhöz írt levelében pedig azt írja, hogy ahányszor a várost saracenusok vagy más hitetlenek ostromolták, a polgárok, bízva Mária védelmében, a képet az ájtatosok éneke és imája közben körülhord-

Jérusalem en l'an 70 après J.-C. les premiers chrétiens cachèrent cette image et la gardèrent intacte jusqu'au moment où les persécutions cessèrent et où ils devinrent les maîtres. Alors la pieuse mère de l'empereur Constantin, Sainte-Hélène vint à Jérusalem pour y chercher les reliques du Christ et de la Vierge et pour les recueillir. Les habitants de Jérusalem lui offrirent, entre autres, cette image qu'elle emporta avec la Croix du Sauveur à Constantinople, où on la garda dans la chapelle du palais impérial. Elle y fut l'objet d'un véritable culte, mais ne fut sauvée qu'avec beaucoup de peine lorsque, au VIII-e siècle, les iconoclastes firent la guerre à toutes les images saintes. Le tableau fut gardé à Constantinople environ 483 ans et on dit que l'impératrice Irénée l'estimait beaucoup.*

On raconte plusieurs miracles effectués par cette image de la Madone. Tous les vendredis, au moment des vêpres, la main d'un ange en ôtait le voile et, le samedi à la même heure, elle le remettait. Pendant vingt-quatre heures le tableau brillait, le jour comme le soleil, la nuit comme la lune. Le pape Grégoire II, dans une lettre à Germain, évêque de Constantinople, dit que toutes les fois que la ville fut assiégée par les Sarrasins ou d'autres païens, les habitants, confiant dans le secours de la Vierge,

* Wiadomości, etc. 6. o.

* Ouvr. cité, p. 6.

ták, s mindig megmenekültek a veszedelemtől.*

Midőn 803-ban *Nicefor* császár a saracenusok elleni csatából visszatért, ezt a képet szövetségesének, *Nagy Károlynak* ajándékozta több reliquiával egyetemben, és pedig a tüskemoszorú részeivel, a lándzsával, melylyel Krisztus testébe szúrtak, a lepedővel, melylyel sírba tették tetemét és Mária azon ruhájával, mely akkor volt rajta, midőn Krisztust szülte. A reliquiumokat Nagy Károly *Aachenbe* vitte, a Madonna képét pedig szövetségesének, *Leo* fejedelemnek ajándékozta, ki a saracenusok elleni csatájában segítségére volt. — Egy más versio, mely a legrégebb tudósításokkal megegyezik, azt mondja, hogy a Madonna-kép a bizanczi császár *Anna* nevű leányával, ki az első keresztény fejedelemmel, *Wladimir* orosz fejedelemmel lépett házasságra, 988-ban *Kien-be* vitetett. Később innét a kép *Lemberg-be*, majd *Belz* várába került Gácsországban, hol *László* oppelni fejedelem megtalálta, amidőn *Belz* várát meghódította. Az első sérülést a kép ezután szenvedte, amidőn a tatárok a várost megrohanták, s egy nyíllövessel a nyakán megsértették, mely sérülést később sem lehetett semmiféle festékekkel eltávolítani. *László* fejedelem, ki rendkívül jámbár ember volt, a kép megsértését nagyon is a szivére vette, s az ég boszuját kérte a pogányok ellen. A boszu nem sokáig váratott magára. A pogányok táborát hirtelen sűrű köd borította el, s ezt a kedvező alkalmat felhasználva, a fejedelem csapatos-

portèrent en procession l'image et furent toujours sauvés du péril qui les menaçait.*

Lorsque, en 803, l'empereur Nicéphore revint de la guerre contre les Sarrasins, il fit don de ce tableau à Charlemagne, son allié. Il y ajouta d'autres reliques, notamment certaines parties de la Couronne d'épines, la lance avec laquelle on blessa le Christ sur la Croix, le suaire qui servit à déposer le corps dans la tombe et le vêtement que portait Marie lorsqu'elle mit au monde le Christ. Charlemagne emporta ces reliques à Aix-la-Chapelle; il donna l'image de la Madone à son allié, le prince Léon, qui lui porta secours dans la bataille contre les Sarrasins. — D'après une autre version, qui concorde avec les plus anciens témoignages, le tableau fut apporté, en 988, à Kiew par Anne, fille de l'empereur de Byzance, qui épousa le premier prince chrétien russe, Wladimir. Plus tard la Madone vint à Lemberg, puis dans la forteresse de Belz, en Galicie, où Ladislas, prince d'Oppeln, la retrouva lors de la conquête de cette forteresse. L'image fut endommagée, pour la première fois, lorsque les Tartares donnèrent l'assaut à la ville. Un coup de flèche frappa la Madone au cou et on n'arriva jamais à réparer cette détérioration. Le prince Ladislas, homme fort pieux, prit à coeur ce dommage et implora la colère du Ciel contre les païens. Cette colère ne tarda pas à se manifester. Le camp des Tartares fut subitement enveloppé d'un brouillard épais et le prince, profitant de cette occasion favorable, fit une sortie avec ses

* Wiadmoosé, etc. 7. o.

* Ouvr. cité, p. 7.

tól kirohant a várból és a pogány tábornok teljesen szétverte. Ezt a csodálatos segítyt a fejedelem a kép kegyének tulajdonította, s elhatározta, hogy nem hagyja többé Belz városában, hol a muzulmánok részéről újabb szentségtelenítésnek lett volna kitéve, hanem az volt a szándéka, hogy magával viszi residentijába *Oppeln* városába, Sziléziában. A képet kocsira rakták, de a kocsi elé fogott ökrök a kocsit nem bírták megindítani. A jámbor fejedelem az imában keresett tanácsot és vigaszt a csodálatos jelenséggel szemben, s íme megálmodja a tenni valót, és pedig, hogy a képet ne vigye *Oppeln*-be, hanem *Jasna-Góra*-ra, *Czenstochowa* mellett, s nyomban fogadást tett a bologós Szűznek, hogy az intés szerint fog eljárni. A kocsi most már könnyű szerrel megindult *Jasna-Góra* felé, hova 1382. szeptember 9-én meg is érkezett, ahol a képet egy fából készült kápolnában *Henrik* prépost helyezte el, s ennek a szomszédságában telepítette le a fejedelem röviddel később a Pálosrend szerzeteseit.

Ezeket a Pálos-rendi barátokat *László* fejedelem Magyarországból hívta meg, kiknek jámborsága és Mária iránti tisztelete híres volt. *Radlicki* János krakói megyés püspök engedelmével remete szent Pál ezen követőinek őrizetére bízta a ritka kincset, melyet nekik ugyanazon évben, a szent Bertalan napját követő szerdán át is adott. Egyszersmind a Pálos-szerzeteseket a krakói püspök közvetlen felügyelete és gondnoksága alá helyezte.

László fejedelem ezeken kívül a földi javokról is gondoskodott, amennyiben az ott elhelyezett 16 szerzetes szükségleteire, valamint a kápolna fen-

troupek et infligea une défaite aux païens. Le prince attribua cette victoire à la vertu du tableau et, craignant une nouvelle profanation de la part des Musulmans, il se décida à le remporter dans sa résidence d'*Oppeln*, en Silésie. Le tableau fut donc chargé sur une voiture, mais les boeufs qui devaient la traîner ne purent la mettre en mouvement. Voyant ce miracle, le prince se prosterna et pria le Ciel de lui donner un conseil. Dans un songe, on lui ordonne de transporter le tableau à *Jasna-Góra*, près de *Czenstochowa*. Il en fit le vœu à la Vierge et la voiture se mit en marche vers *Jasna-Góra* où elle arriva le 9 septembre 1382. Le prieur *Henri* plaça l'image dans une chapelle construite en bois et c'est près de cette chapelle que le prince installa, peu après, les Ermites de l'Ordre de St. Paul.

Ces moines furent appelés de la Hongrie par le prince *Ladislas*. Leur piété et leur culte de la Vierge étaient célèbres. Avec la permission de Jean *Radlicki*, évêque de Cracovie, il leur confia la garde de ce trésor qu'il leur transmit la même année, le mercredi qui suit la Saint-Barthélemy. Il plaça en même temps les moines de St. Paul sous la surveillance de l'évêque de Cracovie.

Le prince *Ladislas* eut également soin de pourvoir à l'entretien des seize moines et de la chapelle. Il leur fit don des villages de *Czenstochowka* et de

tartására *Czenstochowka* és *Kawodrza* falvakat a tartozékkal és a tizeddel mint alapítványt adományozta, s ezeken kívül a falazott templom és fából készült kápolna építését saját költségén megkezdette.

Nagy Lajos magyar és lengyel királynak 1382. szeptember 11-én történt elhalálása után *Jagello László* lépett a lengyel trónra, ki *László oppelni fejedelem* által a Pálosoknak adományozott alapítványokat 1386-ban elismerte s megerősítette, és azokat *Krakóban* 1393. szeptember 21-én kelt elhatározásával újabb adományokkal bővítette ki, amennyiben *Czenstochowka*, *Kawodrza*, *Grabówka*, *Szarlejka* és *Ligota* falvakat és 1414-ben *Kalea* falut is a Pálosoknak adományozta, miáltal a kolostor második alapítójává lett.

Ugyanazon időben a *Mária-kép* iránti tisztelettől és az ájtatosságtól áthatva, *Jagello László* király neje, *Hedvig* királynő, *Nagy Lajos* király leánya, mint első a lengyel királynők között, sajátkezűleg készített, gyöngyökkel kirakott misemondóruhát ajándékozott mint áldozatot a templomnak, melyet a Pálos szerzetesek mai napig is kincstárukban őriznek.*

A szentkép híre azonban napról-napra terjedt, az emberek ezrei gyűltek előtte össze; mert hisz a nép között híre járt nemcsak a boldogságos Szűz csudáinak, hanem annak is, hogy a jámbor embereket betegségükből, testi fogyatkozásaikból gyógyította ki. Ennek folytán általában meggyőződtek arról is, hogy a befolyt kegyes adományokból a kolostor rendkívül meggazdago-

Kawodrza avec leurs dépendances et la dîme et commença, à ses frais, la construction d'une église et d'une chapelle en bois.

Après la mort de Louis le Grand, roi de Hongrie et de Pologne, le 11 septembre 1382, Ladislas Jagellon monta sur le trône de Pologne et confirma, en 1386, les donations faites par le prince Ladislas d'Oppeln aux Ermites. Par une décision, en date du 21 septembre 1393, il ajouta même à ces donations les villages de *Czenstochowka*, de *Kawodrza*, de *Grabówka*, *Szarlejka* et de *Ligota* et, en 1414, le village de *Kalea*. Il devint ainsi le second fondateur du Couvent.

A la même époque, la femme de Ladislas Jagellon, la reine Hedwige, fille de Louis le Grand, pour montrer sa grande piété envers la Madone, fit don à l'église d'une chasuble faite par elle-même et ornée de perles. Cette chasuble est encore conservée aujourd'hui au trésor du Couvent.*

La renommée de l'image devint de plus en plus grande et des milliers de fidèles vinrent pour la contempler. Le bruit s'était répandu que la Madone guérissait des maladies et des infirmités. Les dons affluaient et le Couvent devint riche. Ces richesses attirèrent les Hussites qui pillèrent alors la Silésie. En 1430 ils attaquèrent le couvent tuèrent cinq moines, chassèrent les autres et empor-

* Wiadomości, etc. 11. o.

* Voy. Ouvr. cité p. 11.

dott s kétségkívül ez a hír birta rá a husszitákat, kik akkoriban Sziléziában fosztogattak, hogy a kolostort (1430-ban) megrohanják. Miután öt barátot meggyilkoltak, s a többit száműzték, az egyház többi kincseivel együtt a szentképet is elrabolták. De nem tudták messzire vinni; mert ismétlődött a belzi kocsi-csoda. Ugyanis a kocsi, melyre a képet felrakták, mindjárt a Jasna-Góra hegy lábánál, azon a helyen, ahol most a szent Borbála temploma áll, megakadt és onnét nem birták elmozdítani. Ezen aztán az egyházi rablók feldühödtek. Ezek egyike a képet olyan indulatosan dobta le a kocsiról, hogy az rögtön három darabra törött, anélkül azonban, hogy Mária vagy Jézus arcát megsértette volna. A másik hirtelen a kép mellé ugrott, kardjával kétszer vágott Mária jobb arcára, s midőn még harmadszor ide-oda akart sujtani, holtan rogyott a földre. Ezen Istenítélet láttára a többiek úgy megijedtek, hogy elmenekültek. A Pálosok ekkor elősiettek, fölémelték a képet, s midőn azt az útsarától megtisztítandó a közelben hiában kerestek vizet, csudálatos módon a kép mellett hirtelen bugygyant ki az a forrás, amely a szent Borbála temploma mellett most is látható. A képet ebben megmosták s ünnepélyesen visszavitték a kolostorba. A kép eltört részeit később egyesítették ugyan, de a boldogságos Szűz arcán a két kardcsapástól származó forradást nem lehetett átfesteni, s mai napig is tanújele az őt ért sérülésnek. Az esemény híre messze eljárt s a jasna-górai búcsujárók számát tetemesen növelte, s midőn a csudás események s az isteni kegy megnyilatkozása is felszaporodott, a népben erős

tèrent les trésors et l'image. Mais ils ne purent aller loin; le miracle de Belz se reproduisit une seconde fois. La voiture chargée du tableau s'arrêta au pied même de la montagne de Jasna-Góra, là où se trouve actuellement l'église Sainte-Barbe. Tout effort pour faire avancer le véhicule fut vain; alors les pillards se mirent en colère. L'un d'eux jeta le tableau avec tant de violence par terre qu'elle se brisa en trois morceaux, sans endommager cependant la figure de Marie ni de Jésus-Christ. Un autre Hussite, voyant cela, frappa de son épée la figure de la Vierge, mais au troisième coup, il tomba foudroyé. Les autres s'en effrayèrent et prirent la fuite. Les moines accoururent immédiatement, prirent l'image et voulurent la nettoyer de la boue. Mais il n'y avait pas d'eau dans le voisinage; soudain une source jaillit à l'endroit où l'image fut trouvée, source qui existe encore aujourd'hui près de l'église Sainte-Barbe. Ils lavèrent donc la Madone et la transportèrent solennellement au couvent. Les dégâts qu'elle avait subis furent restaurés, mais les deux coups d'épée ont laissé des traces qui témoignent encore aujourd'hui de cet acte de vandalisme. La nouvelle du miracle se répandit très loin et le nombre des pèlerins de Jasna-Góra en augmenta. Peu à peu la foi dans la vertu de l'image, les miracles accomplis par elle, firent de Czenstochowa la *Notre-Dame de Lorette* polonaise.

gyökeret vert és megerősödést nyert a kép csudaereje és szentsége iránt való hit és Czenstochowa csakhamar a *lengyel Loreto*-vá lett.

A forrás, mely a Madonnakép megtisztítására fakadt, ma azt a körülzárt és fedéllel ellátott kutat képezi, melyből a zarándokok vizet merítenek, melyet aztán leginkább a szembetegségek gyógyítására használnak fel. Szent Borbála kis temploma, a mai plébániatemplom, a XVII. században (1642-ben) épült az eredetileg fából készült kápolna helyére. A hussziták inváziója idejéből maradt fenn egy régi lengyel dal, melyet, a Madonna szájába adva, még most is elénekelnek a zarándokok Czenstochowában, melyben kifejti a boldogságos Szűz, hogy a hussziták, még ha az ördög szarvaival szövetkeznek is, s a hitetlenek ezreivel is jönnek ide a sárkányokon repülő katonák, sem a kard, sem a tűz, sem az emberek nem érnek célta, mert csak ő fog győzni.

III.

A templom és a kápolnák.

A jelenleg fennálló rendkívül érdekes templom és a kolostor, az ezeket körülkerítő falak és bástyák, az oszlopos folyosók, a szép kapu, a tornyocskák és az ezek közül égfelé nyuló nagy torony, mely mind együttvéve a hegy tetejét díszíti, s amely épületcsoport már mesziről oly impozáns, szép képet nyújt, — természetesen nem egyszerre épült fel. Évszázadok hosszas munkája van itt együtt, mely sokszor szakadt félbe, gyakran pusztította a tűzvész, az ostrom s az ellenséges csapatok rohamai.

La source qui jaillit pour nettoyer le tableau, forme aujourd'hui cette fontaine miraculeuse où les pèlerins puisent pour guérir leurs maladies, principalement les maux d'yeux. L'église Sainte-Barbe fut construite en 1642 sur l'emplacement de la chapelle en bois. Du temps de l'invasion hussite une chanson polonaise est restée que les pèlerins chantent encore aujourd'hui à Czenstochowa. La Vierge y dit que les Hussites, même s'ils s'alliaient avec les cornes du diable, même s'ils arrivaient avec des milliers d'infidèles, avec des soldats volant sur des dragons, ne pourraient pas la vaincre. Ni l'épée, ni le feu, ni la force humaine ne pourront avoir raison de la Madone.

III.

L'Eglise et les chapelles.

L'église et le couvent, fort intéressants, les murs et les bastions qui les entourent, les corridors avec leurs colonnes, le beau portail, les tourelles et la flèche qui monte vers le ciel, se trouvant sur le sommet d'une montagne, font déjà une impression imposante vus de loin. L'ensemble représente le travail de plusieurs siècles, souvent interrompu, souvent endommagé par l'incendie et l'attaque des troupes ennemies.

A kolostor első idejét, és pedig a XIV. és XV. századot, meglehetősen homály takarja. A történet alig ad néhány adatot a husszitáknak 1430-ban történt betöréséről.

A XVI. századig a templom a maga egyszerűségében állott fenn minden dísz nélkül, a kápolna a csudatevő Mária-képpel még kisebb volt mint ma, míg a templom mellett állott kolostor fából készült. A változás azonban csak a XVII. században következett be, a mikor felépítették nagy templomukat barokk stílusban és a kápolnát kibővítették; a templom fölött tornyot építettek 92 méter magasságban, mely mindenestre Európa magasabb tornyainak egyike lett. Végre felépítették a mai kolostort négy oldalbástyájával, s mindent szilárd kőfalak és vár-árkok vették körül vonóhidakkal, melyek a kolostort, az akkori kornak megfelelően, erős várrá alakították át.

A kolostor négyszögben épült, helyiségei mind boltozottak, s egyes épületei, mint a nyomda, továbbá a főkapu mellett levő királyi szobák, ma is olyan állapotban vannak, mint mikor épültek.

A belső díszítést sem egy időben végezték.

A XVII. század első felében (1641—1644) a lubiai prímás az eredetileg gót stílusban épített kápolnához, melyben jelenleg is látható a csudatevő Mária-kép az oltárral, az olasz renaissance-stílusban készült kápolnát hozzáépíttette, mely az előbbinek folytatása, a kettőt azonban Danzigban fémből készült, ma is látható, mesteri rácsozattal választotta el egymástól. Néhány évvel később *Ossoliński* György herceg akkori kancellár

Les premiers temps du Couvent, notamment pour les XIVe et XVe siècles, son peu connus. L'histoire nous fournit à peine quelques renseignements sur l'invasion des Hussites en 1430.

Jusqu'au XVIe siècle l'église était très simple, sans ornement; la chapelle qui renfermait l'image miraculeuse était encore plus petite qu'aujourd'hui et le couvent qui se trouvait près de l'église était en bois. Un changement se produisit au XVIIe siècle, lorsqu'on reconstruisit l'église et qu'on agrandit la chapelle. C'est alors qu'on éleva la tour de 92 mètres qui devint ainsi une des plus hautes tours de l'Europe. Finalement on construisit le Couvent avec ses quatre bastions, et on entoura le tout de murailles épaisses, on creusa le fossé, tout autour on établit des pont-levis et on changea ainsi, selon l'habitude de l'époque, le couvent en forteresse.

Le Couvent forme un carré; tous les locaux sont voûtés; l'imprimerie, les chambres royales près du portail se trouvent encore dans l'état où elles étaient au moment de leur construction.

L'ornementation intérieure ne fut pas exécutée non plus à la même époque.

Dans la première moitié du XVIIe siècle (1641—1644) le primat de Lubia fit construire, à côté de la chapelle gothique où se trouve encore actuellement l'image miraculeuse avec son autel, une autre chapelle en style Renaissance formant la suite de la première. Il fit séparer pourtant les deux chapelles par une grille artistique en métal, exécutée à Danzig, qu'on voit encore aujourd'hui. Quelques années plus tard, le prince

a jelenleg is ott látható ébenfa-oltárt készíttette ezüst diszítésekkel, párkánnyal és oszlopfejekkel, angyalok alakjaival és ezenkívül 1650-ben egy tömör ezüsből készült pompás antependiumot ajándékozott, melyet az akkor világhírű danczigi ötvösök készítettek. Ehhez az

Georges Ossolinski, chancelier, fit construire l'autel en bois d'ébène avec des ornements en argent, des moulures, des chapiteaux et des anges sculptés. En outre, il fit don, en 1650, d'un magnifique dorsal en argent massif, exécuté par des orfèvres renommés de Danzig.

A TEMPLOM BELSEJE.

L'INTÉRIEUR DE L'ÉGLISE.

oltárhoz az újabb időben — 1894-ben — egy új ciboriumot készítettek ébenfából és tömör ezüst diszítésekkel, hogy az egész oltár izlésének megfelelő legyen. Ennek az ára 3000 rubel volt. Az oltár maga annak idején Ossolinski herczegnek 150,000 lengyel forintjába került, ami az akkori időben igen nagy összeg

Pour cet autel on fit fabriquer en 1894 un nouveau ciboire en bois d'ébène avec des ornements en argent massif pour parfaire l'ensemble de tout l'autel. Le prix de ce dernier objet était de 3000 roubles. L'autel a coûté au prince Ossolinski 150.000 florins polonais, somme importante au XVIIe siècle. Les magni-

volt. A művészi keretekben foglalt pompás tükrök 1812-ben kerültek ide.

Az 1675-iki évig egy darabból álló szövETFüggöny takarta el a képet. Ebben az évben azonban egy gazdagon aranyozott és ezüstözött pléhlemezzel került oda mint *Dzialynscy* gróf adománya, mely domborművön ábrázolja a Szentháromságot. A képre, mely ez ideig pusztaságában mutatkozott, szintén díszalkalmaztak, amennyiben a boldogságos Szűzre és a gyermek Jézusra gyémántokkal és drága gyöngyökkel ékesített bársony ruhákat adtak, úgy hogy ezentúl csakis az arczok voltak láthatók. A két első ruhát, az egyiket gyémántokkal díszített sötétkék bársonyból, a másikat gyöngyökkel kivarrt zöld bársonyból a múlt század elején egy *Makary Szypronsky* nevű Pálos-rendi barát ajándékozta, ki annakelőtte ékszerész volt. Később, 1720-ban, egy harmadikat is ajándékoztak a kolostornak kék bársonyból rubinokkal díszítve. Mind a három a kolostor kincstárában látható.

A kápolna belsejét gazdagon díszítették. A mennyezet stuccója, aranyozása és a symbolikus freskók, melyeket a Pálos-barátok 1882-ben oly szépen restauráltak, ugyancsak abból a korból — 1689-ből — származnak. A kápolna oldalfalait arannyal kivert skarlátpiros velencei kárpittal díszítették, mely a hosszú idő daczára még ma is nagyon szép.

A boldogságos Szűz kápolnája után következett a templom belső díszítése, mely barokk-építkezésére nézve ugyan egyszerű, de belsejében nagyon szép és gazdag. Első sorban a merész bolthajtás tűnik szembe, melyet frescóival díszített egy svéd festő, *Dankwart* Károly, kit

fiques glaces avec leurs cadres artistiques furent acquises en 1812.

Jusqu'en 1675 un voile couvrait l'image. Alors le comte Dzialynsky fit cadeau d'une plaque dorée et argentée qui représente en relief la sainte Trinité. On habilla également l'image qui jusquelà était restée sans ornement. On mit sur la Vierge et l'enfant Jésus des vêtements de velours, garnis de diamants et de perles fines, de sorte qu'on ne voit plus que les visages. Les deux premiers vêtements, dont l'un est en velours bleu foncé orné de diamants, l'autre en velours vert brodé de perles, furent donnés, au commencement du XVIIIe siècle par Makary Szypronsky, de l'Ordre de St. Paul, qui était orfèvre de son métier. En 1720, on fit don au Couvent d'un troisième vêtement en velours bleu orné de rubis. Tous les trois sont visibles au trésor du Couvent.

On décora également l'intérieur de la chapelle. Le stuc, la dorure et les fresques symboliques de la voûte — ces dernières restaurées avec beaucoup de goût par les moines en 1882 — datent de 1689. Les parois de la chapelle furent ornées de tentures vénitiennes écarlates avec des franges d'or, qui malgré leur âge sont encore très belles.

Après la chapelle de la Vierge on commença l'embellissement de l'église. Elle est simple dans son style baroque, mais à l'intérieur elle est très belle et très riche. Ce qui nous frappe d'abord, c'est la voûte hardie qu'un peintre suédois, Charles *Dankwart*, appelé à cet

e czélra *Nissen*-ből hívtak meg, s ki a boltozat gipszből készült domborműveit is csinálta. A presbiteriumban a szentkereszt megtalálását, a főhajóban pedig a boldogságos Szűz életjeleneteit festette meg, s 1695-ben befejezte. Ebben az évben nyert még befejezést a kisebb templomtorony és a két kórus. A templom földísze azonban tulajdonképen a főoltár, mely tetemes költségekkel teljesen flórenczi márványból és alabastromból készülve 1734-ben nyert befejezést. Alól egy szép tabernaculumot látunk, fölül pedig a jelesen utánzott felhők között Mária mennybemenetelét, ki az angyalok seregétől kísérve emelkedik fölfelé, míg a magasban, dicsfénytől körülvéve látható a Szentháromság. Kevés templomban látható ilyen impozáns oltár, mely nagyszerűségénél, vallásos tartalmánál fogva is óriási benyomást gyakorol a hívőkre.

Mária alakja mennyei benyomást idéz elő. Ott lebeg a templom apsisének egyik fülkájében, a magasban, hol az angyalok serege és a beözönlő fénysugár veszi körül, mintha csak a szabad ég alatt emelkedne a magasba. Az oltár egészében is művészi becsú, s bármely nagy dómnak is diszére válna. Minthogy azonban a pompás oltárhoz és a boltozat freskóihoz a templom pusztá oldalfalai sehogysem illettek, s mivel ezek diszítésére nem állott elég anyagosság rendelkezésre, a falakat 1760-ban szépen márványszínűre festették be. Az 1725-ik évben *Szembek* primás óriási orgonával ajándékozta meg a templomot, melynek kórusa ugyanakkor gazdag ornamentális díszszel lett ellátva, mely a mai napig is egyik ékessége.

Midőn *Rotter* Xavér prior a tem-

effet de *Nissen*, a orné de fresques. Le même artiste a exécuté les reliefs de plâtre de cette voûte. Il a représenté, au presbytère, la Découverte de la Sainte-Croix et dans la nef principale des scènes de la Vie de la Vierge. Il finit son oeuvre en 1695. La même année furent achevés la petite tour et les deux chœurs. Cependant le principal ornement de l'église est le maître-autel exécuté, à grands frais, en marbre florentin et en albâtre, et achevé en 1734. En bas, on voit un beau tabernacle; en haut, au milieu des nuages très bien imités, l'Assomption de la Vierge qui, accompagnée des anges, monte vers le Ciel, tandis qu'en haut, entourée d'une auréole, on aperçoit la Sainte-Trinité. On voit peu d'autels aussi imposants que celui-ci. Par sa magnificence et ses allégories religieuses, il fait une impression profonde sur les croyants.

La figure de la Vierge excite surtout l'étonnement. Elle plane dans une des niches de l'abside entourée des anges et de la lumière qui pénètre à flots. On dirait qu'elle monte réellement au Ciel. L'autel dans son ensemble a une haute valeur artistique et ferait honneur à n'importe quelle cathédrale. Cependant les parois nues de l'église détonnaient un peu avec cet autel magnifique et les fresques de la voûte; pour parer à cet inconvénient, on les peignit, en 1760, couleur de marbre. En 1725 le primat *Szembek*, fit don à l'église d'un orgue monumental; en même temps on décora le chœur d'une riche ornementation qui encore aujourd'hui est une des parures de l'église.

Lorsque le prieur Xavier Rottér

plom belső díszítését be akarta fejezni, elhatározta, hogy épügy a főoltárt, valamint az egész templomot márvánnyal fogja bélelni. Ezt a tervét keresztül is vitte, amennyiben több jámbor ember akadt, kik anyagi közreműködésüket felajánlották. A felajánlott összeg az e célra már korábban gyűjtött összeggel 70,000 forintot tett ki. Az 1760-ik évben e célra művészeket* hívtak a kolostorba, kik nagy szorgalommal fogtak munkához, s az egész nagy templomot, s a szent *Joachimról*, szent *Annáról*, a püspök és vértanú szent *Szaniszló*ról és szent *Ferencz Xavérről* nevezett négy mellékoltárt díszes márvánnyal bélelték ki, miként az mai nap is látható.

Öt évvel később a prior megbizta *Szablo* mestert, ki jeles ötvös hírében állott, hogy a keresztre feszített Krisztusról nevezett oltár díszítésére, mely a szent Szűz kápolnájának bejáratánál állott, Krisztus szenvedéseit ábrázoló műveket csináljon, mit ő ezüstözött bádogból el is készített.

A templom, melyben 5000—6000 ember fér el, 80 méter hosszú, 40 magas és 26,5 széles. A templomban a főoltárral együtt 12 oltár van elhelyezve, melyek közé nincsenek számítva azok, melyek a kápolnában vannak felállítva. A mellékoltárok közül szent Joachimét és szent Annáét *Moszynski* Konstantin prior építtette saját költségén. A baloldalon vannak felállítva szent *János Nepomuk*, *Szaniszló*, *Ágoston*, *Krisztus születése* és *Mária Magdolna* oltára, a jobb oldalon evangelista szent *Lukács*, *Ferencz Xavér*, a *Három Királyok* és szent *Kázmér* oltára.

* Ezen művészek nevei ma már ismeretlenek.

voulut achever la décoration de l'intérieur, il décida de recouvrir de marbre aussi bien le maître-autel que le reste de l'église. Aidé de plusieurs hommes pieux qui lui offrirent leur concours, il put exécuter son projet. La somme donnée, réunie à une collecte antérieure, montait à 70.000 florins. En 1760 on fit venir des artistes,* qui se mirent à l'oeuvre et couvrirent d'un beau marbre la grande nef et les quatre autels latéraux de St. Joachim, de Ste Anne, de l'évêque et martyr Stanislas et de St. François Xavier.

Cinq ans plus tard, le prieur commanda à maître Szablo, orfèvre renommé, des oeuvres représentant la Passion, pour en orner l'autel qui est sous le vocable du »Christ crucifié« et qui se trouvait à l'entrée de la chapelle de la Vierge. L'artiste les exécuta sur des plaques argentées.

L'église qui peut contenir de cinq à six mille personnes, a une longueur de 80 mètres, une hauteur de 40 mètres et une largeur de 26,5 mètres. Elle contient avec le maître-autel douze autels, sans compter ceux qui se trouvent dans les chapelles. Parmi les autels latéraux, ceux de St. Joachim et de Ste Anne furent élevés aux frais du prieur Constantin Moszynski. Sur le côté gauche se trouvent les autels de St. Jean Népomucène, de St. Stanislas, de St. Augustin, de la Nativité, et de Marie-Madeleine; sur le côté droit, ceux de l'évangéliste St. Luc, de St. François Xavier, des Trois Rois et de St. Casimir.

* Leurs noms sont ignorés aujourd'hui.

Az 1771-ik év a nagy vereségek ideje volt épúgy az országra, mint a kolostorra nézve. A január 1 és 18. közti időben *Drewitz* ezredes vezetése alatt orosz csapatok ostromolták Jasna-Góra erősített kolostorát, 1772-ben az ostrom *Galitzyn* herczeg vezérlete alatt ismétlődött, s a kolostor, mely oly sok alkalommal daczolt számos ellenséggel, augusztus 18-án kénytelen volt magát megadni.

A templom oldalhajóiban három kápolna van elhelyezve. Az egyik mindjárt a templomajtó mellett van, s az paduai szent Antalnak van szentelve, az oldalhajónál balra van a másik kettő, melyek közül az egyiket a *Denhof-*, a másikat a *Jablonowski*-család építtette.

A Denhoff-családé a szebbik és gazdagabb, teljesen márványból épült és a családi síremlékeket tartalmazza. *Denhoff* László pommerni vajda, a szomszédos nagy kruszyni birtok tulajdonosa, 1664-ben a templom kibővítése alkalmából a *Zauro* Ferencz krakói építész tervei szerint készült egyik kápolna alapköveit rakta le, melyet kívülről gránitkövekkel, belül pedig fekete márvánnyal és négy szép oszloppal díszítettek, s mikor ezekkel elkészültek, 1671-ben a kápolna fentartásáról is gondoskodott, amennyiben Krakóban levő egyik házát alapítványként adományozta a rendnek. Ebben a kápolnában a főoltár remete szent *Pál*, a jobboldali szent *Jeromos*, a baloldali pedig szent *Antal* tiszteletére készült. E kápolna mögött van a család tágas sírboltja is, mely ez időig a szent Kázmér oltár mellett levő sötét sírboltban temette el a családtagokat. Az alapító III. *János* (Sobieski) alatt a törökök

En 1771 le couvent subit le même sort que la Pologne. Du 1er au 18 janvier les troupes russes, sous la conduite du colonel *Drewitz*, assiégèrent le couvent fortifié de Jasna-Góra; en 1772 l'attaque fut renouvelée sous la conduite du prince *Galitzyn* et le couvent, qui avait si souvent résisté aux ennemis, dut se rendre le 18 août.

Trois chapelles se trouvent dans les nefs latérales de l'église. L'une est placée tout près du portail; elle est consacrée à St. Antoine de Padoue; les deux autres sont à gauche de la nef latérale; l'une d'elles fut construite par la famille *Denhoff*, l'autre par la famille *Jablonowski*.

Celle de la famille *Denhoff* est plus belle et plus riche; elle est en marbre et contient le caveau de cette famille. *Ladislas Denhoff*, woïwode de Poméranie, propriétaire du grand domaine de *Kruszyn* qui est à proximité, fit construire en 1664, à l'occasion de l'agrandissement de l'église, cette chapelle d'après les plans de *François Zauro*, architecte de Cracovie. On l'orna du dehors de granit et, à l'intérieur, de marbre noir et de quatre colonnes. La chapelle achevée, le woïwode veilla à son entretien; il donna, à cet effet, en 1671, une de ses maisons de Cracovie aux moines. Dans cette chapelle le maître-autel est dédié à St. Paul l'Ermitte, celui de droite à St. Jérôme, celui de gauche à St. Antoine. Derrière la chapelle se trouve le vaste caveau de la famille qui jusqu'aujourd'hui a enterré ses membres dans le caveau près de l'autel de St. Casimir. Le fondateur de cette chapelle a combattu

ellen vívott egyik csatában fogságba esett, s mivel a királyra nagyon hasonlított s így a királynak tartották, fejét leütötték. Mint elsőt őt temették itt el 1684-ben. Itt temették el 1702-ben Denhoff György Albert krakói püspököt, siewierzi herceget is. A család nagy adományokban részesítette a rendet, s a kincstárban mai napig is láthatók ajándékaik egy része: egy ornátus, mely karmazsinszinű bársonyon mutatja Mária szeplőtlen fogantatását, sugarakkal és gyöngyökkel díszítve, aranyozott ezüsből készült és drágakövekkel kirakott koronával, továbbá egy aranyozott ezüsből készült remekművű képet, mely nagy Konstantin császár csudálatos megtérítését ábrázolja. Mindkét műtárgyat 1690-ben ajándékozták a kolostornak.

Sobieskinek 1696. június 7-én Wilanów-ban bekövetkezett halálával a kolostor nagy pártfogóinak egyikét veszítette el. Fiai azonban további adományokat juttattak a kolostornak. Így idősebb fia, *Sobieski Jakab* herceg 1697. június 26-án Jasna-Górára érkezett, hol két hónapig tartózkodott, hogy a varsói választás eredményét ott bevárja, s fejedelmi köpenyét, 1719-ben pedig egy porfirból készült, drágakövekkel kirakott, aranyfedéllel ellátott serleget, egy ezüsből készült és aranyozott szekrénykét adományozott, hogy ebben őrizze meg a szent reliquiákat. Ennek testvére, *Konstanstin* herceg 1719-ben a Mária-kápolna díszítésére skarlátpiros alapon készült, arannyal gazdagon átszőtt kárpitot rendelt meg Velenczében, 1725-ben 6000 forintra becsült óriási gyöngyöket küldött *Moszynski* Konstanstin provincialis kezeihez, melyek ma is

les Turcs, sous Jean III (Sobieski). Dans une des batailles, il fut fait prisonnier et à cause de sa grande ressemblance avec le roi, on lui trancha la tête. C'est lui qui fut enterré le premier ici, en 1684. C'est là également qu'on mit les dépouilles mortelles de Georges Albert Denhoff, évêque de Cracovie, prince de Siewierz, décédé en 1702. La famille fit des dons magnifiques au Couvent et, au trésor, on en voit encore aujourd'hui une partie: des vêtements sacerdotaux qui montrent sur velours cramoisi l'Immaculée Conception, ornée de rayons et de perles, avec une couronne en argent doré et des pierres précieuses enchassées; un tableau artistique en argent doré représentant la conversion miraculeuse de l'empereur Constantin. Les deux objets furent donnés en 1690 au couvent.

Par la mort de Sobieski à Wilanow (7 juin 1696) le couvent perdit un de ses grands protecteurs. Cependant ses fils continuèrent à se montrer généreux. Ainsi son fils aîné, le prince Jacques Sobieski, arriva le 26 juin 1697 à Jasna-Góra où il resta deux mois pour y attendre le résultat de l'élection de Varsovie. Il fit don au couvent de son manteau princier; en 1719 il donna un calice en porphyre, orné de pierres précieuses et muni d'un couvercle en or, puis une châsse en argent doré pour y mettre les saintes reliques. Son frère cadet, le prince Constantin, commanda, en 1719, à Venise une tenture à fond écarlate, tissée avec de l'or pour en orner la chapelle de la Madone; en 1725 il envoya de grosses perles estimées à 6000 florins au provincial Constantin Moszynski, perles qui sont encore aujourd'hui sur les vêtements de la Ma-

Mária ruháit diszítik. Végül egy gazdagon aranyozott képet ajándékozott, mely Máriát ábrázolja a gyermek Jézussal, Keresztelő szent Jánossal és szent Erzsébettel.* E műkincsek ma is ott vannak a Pálosok birtokában.

A másik kápolna 1740-ben épült s magában foglalja a *Jablonowski* hercegi család sírboltját, valamint a kodenski boldogságos Szűz csodatevő képét, melyet 1875-ben szállítottak ide, miért is Kodensk-kápolnának is nevezik. Ez a kép Spanyolországból származik, a XVII. században Rómába csodatevéséről volt híres és »*Madonna di Guadelupa*« név alatt lett tisztelve. Midőn 1632-ben a jámbor *Sapieha* György herceg az örök városba érkezett, a kép ugyannyira képezte tisztelete tárgyát, hogy midőn Kodenskbe akarta magával vinni, megvesztegette a templom sekrestyését és titokban magával is vitte. A dolog azonban csakhamar kitudódott, s a Varsóban székelő pápai nuntius a hercegi egyházzablót az egyházi bíróság elé állíttatta, mely a képet elvette tőle, őt magát pedig egy évre kolostorba záratta. A gazdag herceg azonban kijárta, hogy az ítéletet megsemmisítették, minthogy gazdag adományokat juttatott Rómába, ott templomot alapított, úgy hogy végül VIII. *Orbán* pápa 1635-ben a képet a hercegnek ajándékozta. Az ekkor a kodenski templomban újól elhelyezett kép csodatevéséről az egész vidéken híressé vált, tömegesen zarándokoltak az emberek a Madonna-képhez, melyet 1724-ben a XIII. *Incze* pápa által ajándékozott koronával megkoronáztak.

A kápolnák után felemlítendő a sekrestye, melyet a legtöbb zarándok

* Wiadomości, etc. 75. o.

done. Enfin il donna un tableau richement doré représentant la Vierge avec l'enfant Jésus, St. Jean Baptiste et Ste Elisabeth.* Ces trésors se trouvent encore aujourd'hui au Couvent.

L'autre chapelle fut construite en 1740 et contient le caveau de famille des princes Jablonowski, de même que l'image miraculeuse de la Madone de Kodensk qui y fut transportée en 1875. Ce tableau a donné son nom à la chapelle. La Madone de Kodensk est originaire d'Espagne; elle était célèbre par ses miracles à Rome au XVIIe siècle et adorée sous le nom de *Madonna di Guadelupa*. Lorsque, en 1632, le pieux prince Georges Sapieha arriva dans la ville éternelle, il voua un tel culte à la Madone qu'il suborna le sacristain de l'église et l'emporta clandestinement à Kodensk. Mais la chose fut vite divulguée et le nonce de Varsovie cita le prince devant le tribunal ecclésiastique. Il fut forcé de rendre le tableau et condamné à un an de prison dans un couvent. Mais le prince réussit, par ses largesses, à faire annuler le jugement à Rome. Il y fonda une église, de sorte que le pape Urbain VIII lui fit don du tableau (1635). Celui-ci fut remplacé à l'église de Kodensk et devint bientôt célèbre dans toute la contrée. Il attira de nombreux pèlerins et fut orné d'une couronne que le pape Innocent XIII envoya en 1724.

Après les chapelles, il nous faut mentionner la sacristie que la plupart

* Voy. ouvr. cité p. 75.

keres fel, melyet a XVII. század közepén (1653-ban) építettek. A falakat kevésbé sikerült freskók díszítik, melyek az első Pálos-remeték életéből ábrázolnak jeleneteket. Egy kis oltáron látható szent *Venczel* képe is, mely előtt azonban csak egyszer egy évben (szeptember 28-án) miséznek.

A sekrestyéből a kincstárba jutunk, egy tágas, boltíves helyiségbe, melyet vasajtó zár el az épület többi részétől. A szekrények hosszú sorában vannak itt elhelyezve a kolostor összes emlékei, a legrégebbi ajándékok, kincsek. Kis szekrényekben láthatók a reliquiумok, egy ezüsből készült gót monstrancia 1542-ből, gazdag egyházi ruhák, drága domborművű himzésekkel.

A kincstárban láttam a *Hedvig* lengyel királyné, Nagy Lajos magyar király leánya által készített s ideajándékozott, barnabélésű casulát, egy pompásművű kézimunkát. A casula közepén látható az Atya-Isten fején koronával. A korona és a ruha gazdag applicatióval van díszítve, mindkettő gyöngysorral gazdagon kirakva. Az Atya-Isten alakja alatt van Mária a gyermek Jézussal, Mária fején a koronával gyöngyöket és ékköveket ábrázoló himzésekkel, Mária alatt látható az arany félhold, míg az ezüst égbolton arany csillagok tündökölnek.

E jelenet alatt látható Keresztelő szent János, kezében arany serleggel, glóriáját gyöngysor szegélyezi, feje körül pedig dicsfény sugárzik. Palástja gyöngygyel van díszítve. Itt is aranycsillagok tündökölnék az ezüst égen.

des pèlerins visitent. Elle fut construite en 1653. Les murs en sont ornés de fresques peu réussies, représentant des scènes de la vie des premiers ermites de l'Ordre de St. Paul. Sur un petit autel on voit l'image de St. Wenceslas; on n'y sert la messe qu'une fois par an, le 28 septembre.

De la sacristie nous arrivons au trésor, un vaste local à ogives, séparé par une porte de fer des autres bâtiments. Dans une longue série d'armoires on a placé tous les souvenirs, les cadeaux et les trésors. Les reliques sont visibles dans des armoires plus petites, de même qu'un ostensor en argent, style gothique, datant de 1542, et des vêtements sacerdotaux avec de riches broderies en relief.

Là nous avons vu la chasuble à doublure brune que la reine Hedwige, fille du roi hongrois Louis-le-Grand, a brodée elle-même et donnée au couvent. C'est un travail magnifique. Au milieu de la chasuble on voit l'image de Dieu, une couronne sur la tête. La couronne et le vêtement sont ornés de riches appliques agrémentées de perles. Audessous de l'image du Père, se trouve la Vierge avec l'enfant Jésus; la tête de la Vierge est entourée de broderies imitant les perles et les pierres précieuses, à ses pieds le Croissant d'or et dans la voûte céleste argentée brillent des étoiles d'or.

Sous cette scène on a représenté St. Jean Baptiste, tenant dans sa main une coupe d'or; son auréole est entourée de perles et autour de sa tête rayonne la gloire. Son manteau est orné de perles. Là aussi, des étoiles d'or brillent dans un ciel argenté.

Legalul arany háttérben két pásztor van ábrázolva arany ruhában, arany háttérrel, ezüst éggel s ezen arany csillagokkal. Felül piros bársony bibornoki kalap látható. Az egész kép egy arany taggal és ezüst díszszel van körülvéve. A himzés a XIV. században készült.

A szövet, melyre a himzés rá van varrva, újabb keletű, ezüst himzésű ornamentális díszszel van ellátva és kék és zöld virágokkal díszítve. A casulát a szekrényből kivenni nem volt szabad, nagyságát az üvegszekrény tetején mértem le: mintegy 6 arasznyi magas, 4 arasznyi széles.

Ugyancsak itt van elhelyezve egy esztergomi apátnak a pásztorbotja, melyet a *Moszkovski-család* ajándékozott a kincstárnak. Aranyozott ezüstműből készült gótikus munka, pompás drágakövekkel kirakva. Hogy ki volt az az esztergomi apát, azt megállapítani nem lehetett.

A kincstár őrzi *Báthory* István kardját is, melyen a penge hosszának fele arany ornamentális díszmű, míg a penge mezőjének közepét ornamentális arany karika ékesíti. A kard markolata arany, nagy türkisekkel gazdagon kirakva. Szomszédságában van Báthorynak fekete hátterű arany feszülete, mely kristálytalpba van illesztve. A feszület alsó részén A. K. betűk láthatók, melyek a Pálosok nézete szerint annak a nevének kezdőbetűit mutatják, ki a feszületet Báthorynak ajándékozta.

A pompás könyvtárral, gazdag levéltárral és kincstárral rendelkező kolostort és templomot, mint már említettem, hatalmas fal veszi körül, mely azonban a régi erősségnek ma már csak egy részét képezi. A XVII. században épült

Tout en bas on voit, sur un fond d'or, deux pâtres en habits d'or, un ciel argenté et des étoiles d'or. En haut un chapeau cardinalice en velours rouge. Toute la chasuble est bordée d'une frange d'or et d'un ornement en argent. La broderie date du XIVe siècle.

Le tissu sur lequel on a cousu la broderie, est d'une date plus récente; il est orné de motifs en broderies d'argent et de fleurs bleues et vertes. Il n'est pas permis d'ôter la chasuble de son armoire; nous constatâmes qu'elle a six palmes de longueur sur quatre palmes de largeur.

C'est également là qu'on a placé la crosse d'un abbé d'Esztergom (Strigonie) donnée par la famille *Moszkovski* au trésor. Cette crosse est en style gothique, faite en argent doré, ornée de magnifiques pierres précieuses. Nous n'avons pas pu découvrir le nom de l'abbé d'Esztergom.

Le trésor garde aussi l'épée d'Etienne Báthory, prince de Transylvanie, puis roi de Pologne (1533—86). La moitié de la lame est une oeuvre artistique en or; le milieu est orné d'un anneau en or. La poignée est également en or, rehaussée de grandes turquoises. A côté de cette épée se trouve le Crucifix en or à fond noir de Báthory, avec un socle en cristal. En bas du Crucifix on voit les lettres A. K. qui, d'après les moines, indiquent les initiales du nom de la personne qui l'avait donné au prince.

Comme nous l'avons dit, un mur épais entoure le Couvent et l'église avec sa belle bibliothèque, ses riches archives et son trésor. Ce mur ne forme aujourd'hui qu'une faible partie de l'ancienne forteresse. Les portails magnifiques qui con-

díszes kapuk, melyek ma is a kolostorba vezetnek, nem egyszerre készültek. A templomhoz közebb álló kapu 1723-ban, a másik kettő pedig 1767-ben épült.

IV.

Háborús idők.

A kolostor sorsa az évszázadok folyama alatt nagy változásoknak volt kitéve. Mintegy 300 évig a nyugalom és boldogság színhelye volt, mely idő alatt tekintélyben és vagyonban is egyaránt gyarapodott, amennyiben gazdag alapítványokkal és adományokkal növelték vagyonát, — mígnem a svéd csapatok támadásai folytán megérkezett a szomorúság korszaka, a kemény megpróbáltatások ideje, — melyet a barátok hősiessége tudott csak elviselhetővé tenni.

Ugyanis *Károly Gusztáv*, a harcziás svéd király, 1655-ben csapataival betört Lengyelországba, a templomokat, kolostorokat és a nemesi birtokokat kifosztogatta, a papokat bántalmazta. Varsó és Krakó már birtokába esett, *János Kázmér* lengyel király, a többször szenvedett vereség folytán az országból megszökött és Sziléziába menekült. A nép lelkesedése ennek folytán rendkívül megcsappant és Lengyelországban senki sem gondolt már az ellenállás lehetőségére. A svédek néhány ezer gyalog és lovas harczossal *Müller* tábornok és a hesseni tartományi gróf vezérlete alatt november 18-án a kolostor falai alatt megjelentek és a kolostor kapuinak megnyitását követelték. Sötét éjszaka volt. A csapatok lármája és a trombita szava a barátokat felzavarta éjszakai nyugadalmukból,

duisent au couvent datent du XVIIIe siècle; celui qui est plus près de l'église est de 1723, les deux autres de 1767.

IV.

Temps guerriers.

Le couvent a subi, au cours des siècles, de nombreuses vicissitudes. Pendant environ trois siècles, la vie y était calme et heureuse; le couvent augmentait en considération et en richesses; il voyait affluer les fondations pieuses et les dons. Mais avec l'arrivée des troupes suédoises en Pologne, les jours de tristesse et d'épreuves arrivèrent. Seule, la vaillance des moines les rendirent supportables.

En effet, Charles-Gustave, le belliqueux roi de Suède fit irruption en Pologne, en 1655, pillant les églises, les couvents et les châteaux féodaux et maltraitant le clergé. Déjà Varsovie et Cracovie étaient tombées en son pouvoir; Jean-Casimir, roi de Pologne, après avoir subi plusieurs défaites, quitta son royaume et se réfugia en Silésie. L'ardeur de la population diminua considérablement et personne ne pensa plus à la possibilité d'une résistance. Les Suédois firent alors leur apparition, le 18 novembre, sous les murs du couvent et demandèrent la reddition. Quelques milliers de fantassins et de cavaliers, conduits par le colonel *Müller* et le margrave de Hesse, constituaient les forces ennemies. La nuit était noire. Le bruit causé par les troupes et les fanfares

s a papok, valamint a nemesek és a katonák ijedezve gyülekeztek a kolostor nagy terére. A harangokat félreverték, melynek hangjai az ellenség kürtjeinek szavával egyesültek; meggyújtották a szuokkal telt hordókat, s a láng vörös fénye elárasztotta a hegy lábát, melynek fényénél jól lehetett látni az ellenség lovas kürtöseit, mögöttük pedig a lovas csapatokat és a lobogó zászlókat. Az ellenséges sorokból kivált egy lovas, ki fehér zászlót lobogtatva vágatott a kolostor elé és a benlevőket megadásra szólította fel:

»Ő felsége a svédek, gótok és vandálok királya nevében: nyissatok kaput!«*

A kolostorban Pálos-rendi barátokon kívül nagy számú szolgasereg, 150 katona, néhány az ágyúkat szolgáló tüzér és a szomszédos nemesek tartózkodtak, kik az asszonyokkal és gyerekekkel a svédek elől ide menekültek. A maréknyi helyőrség a túlerővel szemben első sorban megadásra gondolt, s a kolostor bizonynyal meg is adta volna magát, ha *Kordecki* Ágoston prior ennek a tervnek ellene nem szegül, ki jámbor ember létére nem rettent vissza az ellenség nagy számától, s a segítséget a csodatevő Madonnától várta. A védelemre szánta el magát, s kész volt inkább meghalni s magát a romok alá temettetni, semhogy életében megengette volna, hogy a svéd csapatok a kolostort megszenteltelenítsék.

Az ostrom kezdetét vette. Az ellenségnek azonban faltörő ágyúi nem voltak, s így a kolostor falain nem is tudtak rést ütni, hogy azt így rohammal foglalhatták volna el. Golyózáport intéztek

* *Sienkiewicz H.*, »Potop.« Varsó, 1880. III. köt. 237. o.

réveillèrent en sursaut les moines; prêtres, nobles et soldats se réunirent, épouvantés, sur la grande place du couvent. On sonna le tocsin dont le bruit lugubre se mêlait aux fanfares de l'ennemi; on alluma les tonneaux remplis de poix et, à la lueur de la flamme, on aperçut au pied de la montagne les clairons suédois et derrière eux les cavaliers et les étendards. Alors, des rangs de l'ennemi sortit un cavalier, tenant un drapeau blanc et s'approchant du couvent, il somma les moines de se rendre: »Au nom du roi des Suèdes, des Goths et des Vandales, ouvrez les portes.«*

Outre les moines il se trouvait au couvent une nombreuse valetaille, 150 soldats, quelques canoniers et les nobles du voisinage qui s'y étaient réfugiés avec femmes et enfants. Cette faible garnison pensa d'abord à se rendre et elle l'aurait certainement fait, si le prier, *Auguste Kordecki* ne s'y était opposé. En homme pieux il n'avait pas peur du grand nombre des ennemis; il attendait le secours de la Madone. Il se décida donc à la résistance et préférait la mort à la profanation du Couvent par les Suédois.

L'attaque commença. L'ennemi ne disposant pas de canons de gros calibre, ne put faire de brèche aux murs du couvent et le prendre ainsi d'assaut. Il dirigea donc une véritable grêle de

* *H. Sienkiewicz, Le Déluge*, Varsovie, 1880. Tome III. p. 237.

tehát a kolostorra és a templomra, hogy így legyenek ártalmára, de a kolostor ágyúi a tüzelést viszonzták, s csakhamar tengernyi füst lepte el a szent helyet. A helyőrség egy része a tüzet oltotta, de a svédok golyói újra tüzet fogtak, s a pokoli zsvajban felhangzott

balles contre les bâtiments et l'église, mais les canons du couvent ripostèrent et en un clin d'oeil une fumée épaisse les enveloppa. Une partie de la garnison s'occupait à éteindre l'incendie, mais les balles suédoises l'allumèrent de nouveau. Au milieu d'un bruit infernal, les chants

KORDECKI
SZOBRA.

MONUMENT DE
KORDECKI.

a toronyból a szent ének, melyet a kolostor zenekara és a trombitaszó kísért, — s amely a helyőrség csapataiba új lelkesedést öntött. Megújult erővel fogtak a védelemhez. Napokon át tartott a keserves küzdelem, s a svédok golyói csodálatos módon pattantak le a kolos-

d'église retentirent, accompagnés de la musique du couvent et des fanfares. La garnison reprit courage et se porta de nouveau à la défense. La lutte se prolongea pendant plusieurs jours. Les balles suédoises ne purent, d'ailleurs, venir à bout de la résistance. Les soldats, à

tor szilárd falairól. A svédek különben a nagy füsttől nem tudtak czélozni, golyóik a kolostor falai felett repültek el, s a túlsó oldalon támadó svéd csapatok közt pusztítottak. Egyik golyójuk a svéd puskaporos kocsiba ütött bele s azt felrobbantotta. Arról is beszéltek a svéd katonák, hogy látták, amint egy női alak jelent meg a felhők közt, ki kék köpenyegével védőleg takarta el a templomot és a kolostort. A támadókat bizonyos fokú félelem szállta meg, hiába biztatta már őket Müller tábornok, hiába fenyegette őket szigorú büntetéssel. Senki sem akart immár reá hallgatni. A tisztek, katonák babonások lettek, félni kezdtek, s a lutheránus papok lelkesítő szavai a pusztában hangzottak el.

Heteken át tartott ez a borzalmas ostrom, a helyőrség csapatait az ellenség sűrű támadása megtizedelte ugyan, de a lelkesedés és kitartás, melyet Kordecki prior tettel és szóval tartott fenn bennük, nem csappant meg.

Karácsony este, amint az első csillag feltűnt az égbolton, meggyúltak a kolostor gyertyái is. Míg a svédek lent a rettenetes hidegben szenvedtek, s a bevehetetlen vár sötét falaira vetették tekintetüket, addig a kolostor lakói imára gyűltek, hogy új erőt merítsenek a holnapi csatához, s mindenki hitte, hogy a szenvedés ideje most már hamar el fog mulni.

Másnap délután az ostrom újból kezdetét vette. A golyózápor megindult, s a sánczokat sűrű füst borította. Mikor azonban alkonyatkor a tüzelést beszüntették, Müller tábornok nagy bosszúságára a templom és a kolostor majdnem sértetlenül állott helyén s a templom tornya büszkén nyúlt az égbe.

cause de la fumée épaisse, ne visaient pas bien; les balles manquaient leur but et faisaient même des ravages parmi leurs propres troupes qui attaquaient le couvent du côté opposé. Une balle tomba dans les caissons des Suédois et les fit sauter. L'ennemi racontait même avoir vu une femme dans les nues qui couvrait de son manteau bleu l'église et le couvent. Finalement, les assaillants furent pris d'une sorte de terreur; ils n'écouterent plus ni les exhortations, ni les menaces du colonel Müller. Officiers et soldats devinrent superstitieux et les pasteurs luthériens essayaient en vain de les stimuler.

Le siège se prolongea pendant des semaines; les attaques multiples décimèrent la garnison, mais le prieur Kordecki l'excita à la résistance et il y réussit. La nuit de Noël, au moment où la première étoile apparut, on alluma les cierges au couvent. Pendant que les Suédois étaient exposés à la rigueur de l'hiver et fixaient leurs regards sur les murs de la forteresse imprenable, les assiégés se réunirent pour prier, pour puiser de nouvelles forces en vue de l'attaque du lendemain. Tout le monde croyait que le temps des souffrances serait bientôt passé.

Le lendemain, dans l'après-midi, l'assaut recommença. Les balles tombèrent dru et les retranchements se remplirent d'une fumée épaisse. Lorsque, au crépuscule, le bombardement cessa, l'église et le couvent, au grand dépit du colonel Müller, étaient presque intacts et la flèche montait fièrement vers le Ciel.

A következő estén millió és millió csillag ragyogott az égen, szélsend honolt a tájékon, kegyetlen hideg éjszaka következett. A hideget azonban csakhamar megtörte a szakadó hó, mely elborította a kolostort, a templomot és a tájat. Lent a völgyben megmozdult a gyalogság és a lovasság, a hang felhallatszott a kolostorba és a várórség azt hitte, hogy a svédek újabb rohamra készülnek. Reggelre azonban nagy meglepetés érte a vitéz helyőrséget. A svédek nyomtalanul eltűntek. A meddő ostromot feladták s elvonultak. Merre vezetett útjok, senkisé tudta, mert útjok nyomdokait eltakarta a szakadó hó.

Mikor imígy a levegő megtisztult, megnyíltak a kolostor kapui, megszólaltak a kolostor harangjai, melyek hangjai a dicsőséget hirdették. Délután a környékbeli nép bevonult a kolostor templomába, hol hálaadó Istentiszteletet tartottak, mely alkalommal Kordecki prior misézett. A háború zaját felváltotta a jámbor tömeg zsongása, a puskapor füstjét a tömjén füstje, s a fegyverek ropogását és az ágyúk dörgését a hívők imája és éneke, s felhangzott a »Te Deum laudamus«.* Az elnyomott szellem újból felszabadult, az ostromolt nép újból fellélezett, s élvezte korábbi szabadságát.

Kordecki, kit szülőhelyén, Iwanowice-ben, 1605-ben a Kelemen névre kereszteltek, s ki az Ágoston nevet akkor vette fel, midőn szerzetesi fogadalmat tett, rendkívül jámbor, istenfélő, de nagyon erélyes és bátor szerzetes volt, s kit rendtársai előbb *Oporón-*

La nuit suivante des millions d'astres brillaient au ciel; le vent s'était calmé et la nuit était terriblement froide. Bientôt le froid diminua et la neige commença à tomber à gros flocons, couvrant l'église, le couvent et toute la contrée. Dans la vallée, infanterie et cavalerie se mirent en mouvement; le bruit s'entendit jusqu'au couvent et la garnison crut à une nouvelle attaque des Suédois. Mais le matin, à la grande surprise des assiégés, l'ennemi avait disparu. Personne ne put savoir, quelle direction il avait prise, car la neige avait effacé ses traces.

Délivré du cauchemar, le couvent rouvrit ses portails, les cloches recommencèrent à envoyer dans l'air leur voix d'airain louant le Seigneur. L'après-midi le peuple des environs entra à l'église où l'on célébra des actions de grâce. Le prieur Kordecki officiait. Le bruit du siège fut ainsi remplacé par celui de l'encens, le crépitement des fusils et le tonnerre des canons par le chant du »Te Deum laudamus«.* Les esprits enfin délivrés, les assiégés purent respirer librement et jouir de leur ancienne liberté.

Kordecki, né à Iwanowice en 1605, avait reçu à son baptême le nom de Clément; il prit celui d'Augustin lorsqu'il entra dans les Ordres. C'était un moine fort pieux, mais aussi très énergique et très brave. Ses confrères l'éluèrent prieur d'abord à *Oporón*, puis à

* Sienkiewicz, »Potop«, III. köt. — Kraszewski, Obrona Czesłochowy, II. köt.

* Voy. Sienkiewicz, ouvr. cité, tome III. — Kraszewski, *La Défense de Czenstochowa*, tome II.

ban, majd *Pinczow*-ban, végre 1650-ben *Czenstochowá*-ban priorrá választottak.

Midőn öt évvel később a svéd király Krakót elfoglalta, szem- és fültanuja volt a prior ama jelenetnek, midőn a király a krakói székesegyházban fedett fővel jelent meg s gúnyosan nyilatkozott *János Kázmér* lengyel királyról. Gyorsan vissza sietett *Czenstochowába*, hogy a *III. Zsigmond* és *IV. László* királyok által erőddé átalakított kolostort, hova időközben a nemesi családok is menekültek, az ellenséggel szemben megvédelmezze. A kolostorban a katonákkal együtt 400 fegyverfogható ember volt, ezek parancsnokává *Zamoyski* Istvánt, ennek helyettesévé pedig *Czarniecki* Pétert tette meg. Barátkámzsában és kezében magasra emelt kereszttel mindenütt jelen volt, hol csapatait az ellenséggel szemben buzdítani kellett, maga is egy hős, aki kényszerítette az ellenséget, hogy az ostromot hagyja abba.

Kordeckit 1663 és ujólag 1666-ban megint megválasztották *czenstochowai* Pálos priorrá, az utóbbi évben egyszersmind a lengyelországi kolostorok vicariusá lett. A lengyelországi és sziléziai Pálos-rend provinciálisává harmadízben 1671-ben választották s ebben a méltóságában megmaradt.

Az 1673-ik év telén a lengyelországi Pálos-kolostorokat kereste fel, *Wieruszón*-ban megbetegedett s rendtársai minden ápolása daczára 1673. márczius 20-án meghalt. Tetemét *Jasna-Gorán* helyezték el a kolostor sírboltjában.

A hálás utókor 1859-ben *Kordecki* priornak szobrot emelt, mely ott áll a kolostor falai előtt, honnét a lelkes helyőrséget a kolostor védelmére vezette.

Pinczow, finalement à *Czenstochowa*, en 1650.

Cinq ans plus tard, le roi de Suède avait pris Cracovie. Le prieur était témoin de cette scène où le roi parut, la tête couverte, dans la cathédrale de Cracovie et manifesta son dédain pour le roi de Pologne, Jean-Casimir. Kordecki retourna vite à *Czenstochowa* pour défendre le couvent, transformé en forteresse par les rois Sigismond III et Ladislas IV, et où, entre temps, plusieurs familles nobles s'étaient réfugiées. Au couvent se trouvaient, avec les soldats, quatre cents hommes capables de manier les armes. Le prieur nomma commandant Etienne Zamoyski et commandant en second Pierre Czarniecki. Dans ses vêtements sacerdotaux, tenant dans ses mains levées un Crucifix, il était présent partout où il fallait stimuler les troupes. Par sa conduite héroïque il força l'ennemi à lever le siège.

Kordecki fut réélu prieur en 1663 et en 1666. Dans cette dernière année il devint, en même temps, vicaire général des couvents polonais. En 1671 il devint provincial des Ermites de St. Paul de Pologne et de Silésie et il conserva cette dignité jusqu'à sa mort.

L'hiver de 1673, il visita les couvents polonais; il tomba malade à *Wieruszón* et malgré les soins qui lui furent prodigués, il mourut le 20 mars 1673. Il fut enterré à *Jasna-Góra* dans le caveau du couvent.

La postérité reconnaissante éleva, en 1859, un monument à Kordecki, qui se dresse devant les murs du couvent où il a stimulé la garnison à la défense.

A jámbor nép oda zarándokol a boldogságos Szűz képe elé, s egyszersmind tiszteletét rója le Kordecki szobra előtt is, kit mint a kolostor megvédőjét szentnek és hősnek tekint egy személyben.

A svédek az 1704. és 1705. években, *II. Ágost* lengyel király uralkodása idejében, *XII. Károly* svéd király alatt újból nyugtalanították a kolostort, de ekkor is bevehetetlennek bizonyult. S minthogy a svédek ezúttal kevés váltságdíjjal megelégedtek, ezt a Pálos-barátok szívesen fizették meg nekik, csak hogy nyugalmukat megválthassák.

Czenstochowa első védelmét maga Kordecki prior írta meg latin nyelven: »Nova Gigantomachia« című munkájában, mely Krakóban jelent meg 1655-ben,* s melyet címlappal és három rézmetszettel ellátva János Kázmér királynak ajánlott.

V.

Ünnepségek.

A kolostornak ilyen csudálatos módon való megmentése azt a hitet ébresztette a népben, hogy a boldogságos Szűz örökös ott függő képe felett, melynek gyógyító képessége már régóta nem képezte többé kétség tárgyát, minek folytán a pápa ennek megkoronáztatását határozta el.

Erre a célra *XI. Kelemen* pápa 1717-ben gyémántokkal kirakott két színarany koronát küldött, a koronázás végrehajtásával *Szembek* püspököt bízta meg, ki nagy ünnepségek között koronázta meg a képet Mária születése nap-

* *Historia Cudownego Obrazu i Klasztoru na Jasnej Górze w Częstochowie.* Varso, 1827. 24. o.

Les pèlerins qui viennent prier la Madone, font leur dévotion également devant cette statue, car ils considèrent le vaillant prieur comme un saint et un héros.

En 1704 et 1705 les Suédois, sous Charles XII, dans la guerre contre Auguste II, roi de Pologne, inquiétèrent de nouveau le couvent, mais on le trouva de nouveau imprenable. Et comme, cette fois-ci, les Suédois se contentèrent d'une légère rançon, les moines la payèrent de bon coeur pour avoir la tranquillité.

Le premier siège de Czenstochowa fut décrit par Kordecki lui-même dans un ouvrage latin, intitulé: »Nova Gigantomachia« paru à Cracovie en 1655;* il est orné de trois gravures et dédié au roi Jean-Casimir.

V.

Les Fêtes.

Le peuple qui attribuait depuis longtemps à l'image de la Madone le pouvoir de guérir les malades, vit dans la délivrance miraculeuse du Couvent une nouvelle preuve de l'intervention de la Vierge. Le pape se décida alors à faire couronner cette image vénérable.

A cet effet, Clément XI envoya, en 1717, deux couronnes en or, ornées de diamants, et confia le couronnement à l'évêque Szembek qui s'acquitta de cette mission le jour de la Nativité de la Vierge. La veille, au soir, l'évêque

* *Histoire du tableau miraculeux et du Couvent de Jasna-Góra à Czenstochowa.* — Varsovie, 1827. p. 24.

ján. A megelőző nap estéjén a koronázó püspök a koronákat *O-Czenstochová*-ból, a *szent Zsigmondról* nevezett parochiális templomból hatfogatú díszes hintóban, melyet a díszruhába öltözött nemesség lóháton vett körül, átvitte *Jasna-Góra*-ra. Így vonult a menet az égő fáklyát tartó ájtatos nép sorai között a kolostor elé, hol a zene és az ágyú üdvözlésre szólalt meg, s ahol tíz püspök és preláthus, néhány száz pap, valamint az egész Pálos-rend várta a menetet s ahol *Moszynski* Pálos-rendi provinciális üdvözlő szónoklatot tartott. Az ünnepséget ez nap *Te Deum* zárta be.

Másnap korán reggel vette kezdetét a koronázási ünnep. A pápai delegátus a lovagterem trónján foglalt helyet, felolvasták a pápa decretumát, mely a koronázást, valamint az alkalmi beszédek megtartását rendelte el. Ezután mindnyájan távoztak a teremből, drága vánkosokon vitték a koronákat a lépcsőkön és a kolostor udvarán át a templomba vonultak, melynek főoltárán a csodatevő Madonna-kép már el volt helyezve. A koronázó püspök, körülvéve tíz más püspök és egy nagy sereg egyházi és világi pap által, az egyik koronát a boldogságos Szűz, a másikat a gyermek Jézus fejére illesztette, s a koronázási aktus megtörténtét a harangok zúgása, valamint 101 ágyúlövés tudatta a künnlevő néppel, mely a kolostorhegyet teljesen ellepte.* A koronázás után következett a nagymise, ezután a vecsernye, melynek végeztével a csodatevő képet ünnepélyes körmenetben vitték a kolostor védfalai körül, azután pedig a kápolnában régi helyére tették

fit transporter les couronnes de l'église paroissiale *St. Sigismond* de *Vieux-Czenstochowa* à *Jasna-Góra* dans une voiture de gala, attelée de six chevaux. La voiture, suivie par la noblesse à cheval, entourée des fidèles qui tenaient des flambeaux, se dirigea ainsi vers le Couvent où elle fut saluée au son de la musique et au bruit des canons. Dix évêques et prélats, une centaine de prêtres et tous les moines de *St. Paul* attendaient le cortège. Le provincial des moines de *St. Paul* *Moszynski* prononça le sermon et un *Te Deum* fut chanté à la fin de la cérémonie.

Le lendemain, dès l'aurore, commença la fête du couronnement. Le délégué du pape prit place sur le trône de la salle d'honneur; il lut le décret de Clément XI qui ordonnait le couronnement et les sermons de circonstance. Alors tout le monde quitta la salle; on porta les couronnes sur des coussins, par la cour des couvents, jusqu'à l'église où l'image de la Madone était placée sur le maître-autel. L'évêque officiant, entouré de dix évêques et d'un grand nombre de prêtres et de moines, posa une des couronnes sur la tête de la Vierge, l'autre sur celle de l'enfant Jésus. Le son des cloches et 101 coups de canons annoncèrent à la foule qui stationnait sur la montagne voisine, la fin du couronnement.* Ensuite on dit la grand' messe, puis on chanta les Vêpres et on porta l'image miraculeuse en procession autour des remparts du couvent pour la remettre finalement à son ancienne place dans la chapelle. Après la cérémonie on illumina *Jasna-Góra*, et

* *Historya* etc., u. o. 26. és 27. o.

* *Voy. Ibidem* p. 26 et 27.

vissza. — Az ünnepség után a kivilágított Jasna-Góra újból tűzfényben úszott, s a hegy lábánál összegyűlt népsokaság énekétől és zenéjétől egész éjjel csakúgy visszhangzott a völgy. — Az egyházi ünnepség nyolcz napig tartott, mely idő alatt naponta néhány száz szent misét tartottak és pedig a koronázás napján 554-et, a nyolcz ünnep alatt pedig összesen 3252-öt. Híres szónokok hirdették Mária és a czenstochowai csodatevő kép dicsőségét. Az akkor tartott szónoklatok egy vastag kötetben ki lettek nyomtatva, s ennek egyik példánya mai napig is megvan a kolostor könyvtárában. — A nyolcz ünneppon belül összesen 148,300 hívő részesült az Urvacsorában.*

A legtöbb látogatót azonban a kolostor 1882. szeptember 9-én látta, amikor a Pálos-rendi barátok 500 éves fordulóját ünnepelték annak, hogy a csodatevő Madonna-kép a kolostorba került. Mintegy 300,000 zarándok volt ezen a napon Czenstochowában, s ezek az ájtatos ima közben a legpéldásabb rendet tartották fenn. Nemesak lengyelek voltak a zarándokok soraiban, de a szomszédos tartományokból is jöttek katolikus hívők, kik zászlóikkal vonultak fel, s zeneszó és ének mellett táboroztak a kolostor körül. Az est beálltával kivilágították a kolostort s a pompás fasort, mely a városból a kolostorig vezet; színes lámpák függtek a fák galyai között, s a görögtűz vörös fényt vetett a tájra. — Az éjszaka síri csendjében a zarándokok jámbor éneke hangzott fel, melyet zenekar kísért. Az ének az egész éjen át tartott hajnalhasadásig, amikor a jubi-

toute la nuit la vallée retentit du chant et de la musique qu'exécutait la foule au pied de la montagne. — Les fêtes durèrent huit jours; chaque jour on dit une centaine de messes, 554 furent dites le jour du couronnement et le total s'éleva au nombre de 3252. Des prédicateurs renommés célébrèrent la gloire de la Vierge et les vertus de son image. Tous ces sermons furent recueillis et publiés dans un gros volume dont un exemplaire est conservé à la bibliothèque du couvent. Pendant les fêtes 148.300 fidèles avaient communié.*

Cependant le couvent reçut le plus grand nombre de visiteurs le 9 septembre 1882, lorsque les moines célébrèrent le cinquième Centenaire de l'arrivée de l'image à Czenstochowa. Il y avait environ 300.000 pèlerins ce jour-là au Couvent qui firent leur dévotion dans le plus grand ordre. Les pèlerins ne se composaient pas uniquement de Polonais; il en arriva des pays limitrophes. Ils firent leur entrée avec des bannières et campèrent autour du couvent. Le soir on illumina le bâtiment et l'allée conduisant jusqu'à la ville; des lampions multicolores pendaient dans les branches des arbres et les feux de Bengale jetèrent une lueur rougeâtre sur toute la contrée. Au milieu du calme de la nuit le chant des pèlerins retentit accompagné de musique. Il retentit jusqu'à l'aurore, lorsque commencèrent les fêtes du jubilé. La messe fut dite à tous les

* *Historya etc.*, u. o. 27. o.

* *Voy. Ibidem* p. 27.

láriis ünnepszég kezdetét vette. A templom összes oltárain, valamint a kápolnáknban misét mondotak, a nagymisét *Popiel* kujawi püspök tartotta, melynél a Pálos-rend minden tagja és a különböző egyházmegyékből származó 200 világi pap segédkezett.

A jubiláriis ünnepszé alkalmból emlékérmét verettek, melyet az ott összegyűlt zarándokok között osztottak szét, s melynek felirata, a Madonna képe alatt, ez volt:*

Háromszor száz éven által
Jeruzsálem volt a fészke.
Uralkodó tekintettel
Vizre, földre innen néztem.
S hogy az időm
Letelt ottan,
Ötszáz évig Istambulban
Uralkodtam!

Beltz kastélyát épen
Ötszáz évig védtem,
S hogy ütött a kellő óra,
Más ötszázig Jasna-Góra
Imádott, mint őrizőjét
S mint az Égnek királynőjét!

A Madonna-kép otllétének ötszázéves fordulója volt az utolsó nagyobb-szabású ünnepszé a czenstochowai Páloskolostorban.

Azonban nemcsak az emlékezetes jubiláriis ünnepszégek alatt látogatták a hívők ezrei a csodatevő helyet, hanem különösen a husvét és mindenszentek napja közti időben csakúgy hemzseg a sokaságtól Jasna-Góra, s a látogató zarándokok száma évről-évre mindinkább nagyobbodik.

A Madonna csodatevése, a szent hely gyógyító hatása, az ezekben vetett

autels et dans toutes les chapelles de l'église; la grand' messe fut célébrée par l'évêque de Kujaw, Mgr *Popiel*, assisté de tous les moines de l'Ordre et de 200 prêtres séculiers de différents diocèses.

A l'occasion de cette fête on frappa une médaille commémorative et on la distribua aux pèlerins. On lit, sous l'image de la Madone, les versets suivants:*

Pendant trois fois cent ans
Jérusalem me donna l'hospitalité.
C'est de là que je contemplais la mer et la terre
Avec mon regard majestueux.
Et lorsque mon temps
Était passé là-bas,
J'ai gouverné pendant cinq siècles
A Constantinople.

J'ai gardé la forteresse de Beltz
Juste pendant cinq cents ans,
Et lorsque l'heure propice sonna,
Jasna-Góra m'a fait sa dévotion
Pendant cinq autres siècles; à moi, sa protectrice,
A moi, reine des Cieux.

Ce jubilé fut la dernière grande fête au Couvent des moines de Czenstochowa. Cependant la foule continue à y affluer. Des milliers de pèlerins s'y rendent tous les ans, surtout entre Pâques et la Toussaint. Jasna-Góra est alors bondé de fidèles dont le nombre augmente tous les ans.

La foi dans les guérisons miraculeuses effectuées par la Madone, dans ces lieux saints, est enracinée dans la

* *Historya etc.*, u. o. 30. o.

* *Voy. ibidem*, p. 30.

hit mély gyökeret vert a hívók szívében, kik között bámulatos hírek erősítik meg a gyógyhatás, a segélyforrás hitét.

Nyomorékok beteg testtel vánszorgtak oda, s meggyógyultan tértek onnan vissza. A kolostorban teljes mankómúzeum látható, melyekre támaszkodva a betegek jöttek oda, s néhány nap múlva mankóik nélkül távoztak el.

A zarándokok egyike meséli, hogy beteg lábait ott gyógyította meg, s azóta — immár tizenharmadszor — keresi fel a szent helyet hálából. Családi patvarokat, hitestársak közti egyenetlenségeket itt simítanak el, ellenségek egymás nyakába borulva békülnek ki, s folyton baráti és békecsókot váltanak. A legelzárkózottabb emberek beszédesek lesznek, s nemcsak itt, hanem idejövet már a szomszédos falvaknál megered a szóáradat, mindenki elmondja ügyes-bajos dolgait, családi életét, mély fájdalmát, betegségét és kívánságait. Minden ember közlékeny lesz, mert hisz benne, hogy a csodatevő Madonna már itt is meghallgatja, hisz ott a szent helyen csak azért kell megjelennie, hogy hódolatát, imádságát bemutassa. S bemutatja ijesztő extázisban, amint azt magam is láttam, miként egy fiatal leány reggel 6 órakor lefeküdt a Madonna előtt a hideg kőlapokra, karjait messze kinyújtotta mint egy eleven feszület, s ilyen állapotban, mozdulatlanul, teljes extázisban feküdt ott étlen-szomjan esti 8 óráig, amikor is az egyházi karjára emelte, kivitte a templom elé, s ott övéi között ismét lefektette a gyepre.

Ezen a szent helyen nincs különbség ember és ember között, ott mindenki »testvér«. Példás rendben vonulnak fel a hegyre, a templomhoz, mindenki

population. Une foule de légendes corroborent l'efficacité de ces sortes de pèlerinages. On raconte que des estropiés y sont venus et s'en sont retournés guéris. On voit au couvent tout un musée de béquilles qui ont servi à ces malheureux et dont ils ont pu se passer après leur séjour au Couvent. Un des pèlerins raconte que ses jambes ankylosées y furent guéries, et qu'il s'y rend — pour la treizième fois — par reconnaissance. C'est également là qu'on apaise la discorde entre les familles, les disputes entre époux; des ennemis s'y réconcilient et deviennent les meilleurs amis. Les hommes taciturnes y deviennent loquaces; déjà en chemin leur langue est déliée. Chacun raconte ses peines, sa vie de famille, son chagrin, sa maladie, ses désirs. Tout le monde aime à causer, car on croit que la Madone entend de loin tous ces discours, et qu'elle envoie la guérison dès qu'on s'approche d'elle. Dans la chapelle, devant son image, on n'a qu'à rendre des actions de grâce. Ces prières sont souvent dites en extase. Nous avons vu une jeune fille qui dès 6 heures du matin s'est prosternée sur le marbre froid, en étendant ses bras comme le Christ sur la croix, et qui y resta, immobile, sans nourriture jusqu'à 8 heures du soir. Le sacristain l'a prise alors sur ses bras et l'a portée à sa famille qui attendait sur l'herbe.

Dans ces lieux vénérés toute différence de caste disparaît. Les hommes sont égaux et s'appellent *frère*. Ils se rendent dans le plus grand ordre sur la montagne; à l'église chacun emporte son pain pour pouvoir le partager avec les pauvres. Il est, bien entendu, impos-

magával viszi kenyerét, hogy a még szegényebbek között szétoszthassa.

Mi sem természetesebb, minthogy ez a rengeteg nép a templomban nem fér el. A künnrekedt nép meghúzza magát a hegyoldalra, melyet a hegy lábáig teljesen ellep. Megelégszik, ha a templomból kihallatszik a felhangzó ének, a csengettyű hangja, vagy ha a toronyban megkondulnak a harangok. Ezeket a jeleket mind érti, ismeri, s csak annál buzgóbban folytatja imáját, míg nem feltűnnek a csillagok s az elköltött szerény vacsora után mindenki nyugalomra tér a szabad ég alatt, hogy a következő forró nyári napon kipihent testtel, megifjodott lélekkel ismét a csodátevő Madonna szolgálatába szegődjék.

sible à cette foule énorme de tenir dans l'église. Ceux qui ne peuvent pas y entrer restent sur le revers de la montagne; ils se contentent d'entendre les chants qui sortent de l'église, le tintement de la cloche et le bourdon de la tour. Ils savent ce qui se passe à l'intérieur et continuent leurs prières jusqu'à ce que les étoiles apparaissent. Alors, après un souper frugal, on se couche à la belle étoile et le lendemain, le corps reposé, l'âme rajeunie, on s'adonne de nouveau au culte de la Vierge.

FESTMÉNYEK.

LES PEINTURES.

A TEMPLOM BEJÁRATÁNÁL.
MINDKÉT OLDALON EGY-EGY OLAJFESTMÉNY.

A L'ENTRÉE DE L'ÉGLISE.
UN TABLEAU DE CHAQUE CÔTÉ.

SZENT ISTVÁN,
MAGYAR KIRÁLY.

SAINT-ETIENNE,
ROI DE HONGRIE.

Szent István magyar király.

A király életnagyságú álló alakban látható, fején vörösbélésű arany koronával, s e felett pirosszinű glóriával, jobbában kormánypálczával, baljával kardot fog. Szakálla és bajusza sötét szürke. Testét szürke köntös takarja, melyet keresztben négy arany szalag díszít. E felett brokát palástot visel arany és zöld díszítéssel. A háttér szürke, ennek egy részét elfedi a vörös baklókkaal díszített vörös függöny. A jobb oldal háttérében remetelak látható. A padló vörös és szürke márványkoczkákkal van kirakva.

Olajfestés vászonra, 95 cm. széles és 2 m. 73 cm. magas.

Felirata :

S. STEPHANVS.
REX. VNGARIAE.

Saint Etienne, roi de Hongrie.

On voit le roi grandeur naturelle; debout, avec la couronne doublée de rouge sur la tête; au-dessus de la tête, l'auréole est rose; il tient dans sa droite le sceptre et dans sa gauche une épée. Sa barbe et ses moustaches sont grises. Le corps est couvert d'un vêtement gris orné de quatre bandelettes en or formant une croix. Au-dessus du vêtement, il porte un manteau en brocart avec des ornements verts et or. Le fond du tableau est noir; une partie en est couverte d'un rideau rouge orné de glands rouges. Au fond, à droite, on voit un ermite. Le plancher est recouvert de carrés de marbre rouge et gris.

Tableau à l'huile, sur toile; largeur 95 cm., hauteur 2 m. 73.

Inscription :

Szent László magyar király.

A kép életnagyságú álló alakban ábrázolja a királyt fejen zöld bélésű arany koronával s e felett piros színű gloriával. Szakálla és bajusza világos barna. Baljában országalma, jobbában kormánypálca. Nyakán fodros gallér, vértés ruhája fölött szürke selyem palást van, rajta brokát diszszel, melynek bélése zöld. Kézujja végén vörös sáv. A hátter szürke, melynek egyik részét a vörös függöny takarja el. A padló szürke és vörös márványkoczká.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 2 m. 74 cm. magas.

Felirata:

S. LADISLAUS.
REX. VNGARIAE.

Saint Ladislas, roi de Hongrie.

Le tableau représente le roi debout, grandeur naturelle, portant sur la tête la couronne à doublure verte et au-dessus de la tête, l'auréole rose. La barbe et les moustaches sont couleur châtain clair. Dans sa gauche il tient le globe royal, dans sa droite le sceptre. Il a une fraise au cou; sur sa cote de mailles est un manteau en soie grise, avec du brocart et une doublure verte. Au bout de la manche une raie rouge. Le fond est gris; une partie en est couverte d'un rideau rouge. Le plancher est recouvert de carrés de marbre rouge et gris.

Tableau à l'huile, sur toile; largeur 1 m., hauteur 2 m. 74.

Inscription:

SZENT LÁSZLÓ,
MAGYAR KIRÁLY.

SAINT-LADISLAS,
ROI DE HONGRIE.

A KOLOSTOR ELŐCSARNOKÁBAN.

ÖT FRESKÓKÉP.

A SORREND A BALOLDALON KEZDŐDIK ÉS A JOBB OLDALON VÉGZŐDIK.

DANS LE VESTIBULE DU COUVENT.

CINQ FRESQUES.

LA SÉRIE COMMENCE À GAUCHE ET FINIT À DROITE.

FRATER GYÖRGY
RENDTÁRSAI KÖZÖTT.

FRÈRE GEORGES
PARMI SES CONFRÈRES.

I.

*Frater György rendtársai
között.*

A jelenet közepén áll Frater György fehér Pálos-rendi kámzsában scapuláréval, s kezeit imára kulcsolja. Tőle balra egy asztal áll, mely kék színű terítővel van letakarva, s az asztalon nyitott könyv látható olvasóval, feszülettel, kalamárissal és még két könyvvel. Az asztal felett két szárnyas cherub lebeg. Frater György felett két kis angyalt látunk, melyek egyikén kék, a másikon sárga lepel van. A jobb oldalon Frater György rendtársai állanak, négy fehér kámzsás barát. A kép bal széle vörös draperiával van díszítve.

Freskókép, 1 m. és 90 cm. széles.

Öt sorból álló felirata teljesen át van meszelve, részben le van kopva s így olvashatatlan.

I.

*Frère Georges parmi les moines de
son Ordre.*

Le milieu est occupé par Frère Georges — Martinuzzi — en capuchon blanc de l'Ordre de St. Paul et avec le scapulaire. Ses mains sont jointes pour la prière. A gauche, une table couverte d'une nappe bleue; sur la table un livre ouvert, un chapelet, un crucifix, un encrier et encore deux livres. Au-dessus de Frère Georges on voit deux petits anges dont l'un est couvert d'une gaze bleue, l'autre d'une gaze jaune. A droite se tiennent quatre moines en capuchon. La bordure gauche du tableau est ornée d'une draperie rouge.

Peinture à la fresque; largeur 1 m. 90.

L'inscription en cinq lignes est couverte de chaux et en partie détruite; elle ne peut plus être déchiffrée.

II.

*Frater Györgyöt püspökké avatják
Izabella királyné jelenlétében.*

A kép közepén áll a felszentelő püspök, fehér karingben, e felett piros bélésű aranybrokát pluvialéval. Mellén arany lánczon arany kereszt lóg. Fején kék ékkövekkel és gyöngyökkel díszített arany színű pásztorsüveg van, míg lábán sárga czipő látható. Jobb kezével a festmény baloldalán hegyes vidéken látható csataképre mutat, míg mögötte egy fiatal Pálos-barát az arany pástorbotot tartja. A püspök bal kezével arany díszű piros bársony vánkost tart, melyre piros bélésű arany korona van helyezve. A püspök bal karja mögött látható Izabella királynő, mellén kivágott ruhában, bő ujjal bal karján, mely könyökig pusztán látható. A jobb oldali előtérben áll Frater György vértés öltözetben, rajta bibor palást hermelin gallérral. Vékony bajusza, kecskeszakálla és haja barna. A jobb oldal háttérében öt alak látható, kik közül kettőnek allongeparókája van.

Freskókép, 1 m. 90 cm. széles.

Felirata:

FACTVS EPISCOPVS VARADIENSIS, & REGIJ THESAVRI PRAEFECTVS, ET |
ISABELLA REGINA CORONAM HVNGARICAM FERDINANDO AVSTRIACO |
DETVLIT ARMA AD VINCENDUM REGNVN Â TYRANNIDE TVRCARVM |
. SOLÔ NOMINE REGNÔ MINOR SVMMAM EJVS |
. |

(Az ötödik sor be van meszelve.)

II.

*Frère Georges est sacré évêque en
présence de la reine Isabelle.*

Au milieu du tableau on voit le futur évêque, en surplis blanc; au dessus il porte un pluvial en brocart d'or avec doublure rouge. Sur la poitrine il a une croix d'or suspendue à une chaîne d'or. Sur la tête la mitre, couleur d'or, ornée de pierres précieuses et de perles; aux pieds, des souliers jaunes. Avec sa droite il montre un tableau de bataille, visible à gauche du tableau sur une colline, tandis que derrière lui un jeune moine tient la crosse d'or. De sa gauche, l'évêque tient un coussin rose brodé d'or, sur lequel repose une couronne d'or à doublure rouge. Derrière le bras gauche du prélat on voit la reine Isabelle en robe décolletée, avec des manches bouffantes; le bras gauche est découvert jusqu'au coude. Au premier plan, à droite, se tient Frère Georges en vêtement guerrier, avec un manteau de pourpre au col d'hermine. Ses moustaches fines, sa barbe en pointe et ses cheveux sont bruns. Au fond, à droite, on aperçoit cinq figures dont deux portent des perruques à marteau.

Peinture à la fresque; largeur 1 m. 90.

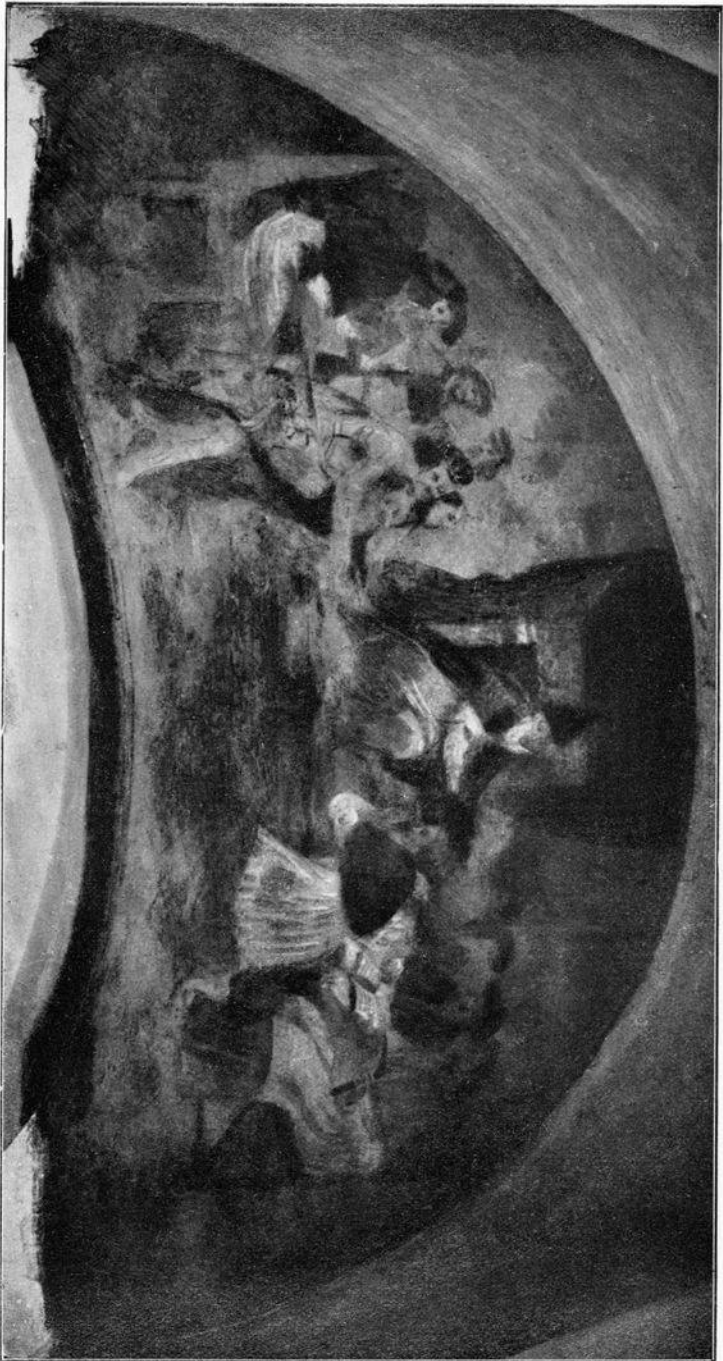
Inscription:

(La cinquième ligne est couverte par la chaux.)

FRATER GYÖRGYÖT
PÜSPÖKKÉ SZENTELIK.

FRÈRE GEORGES
EST SACRÉ ÉVÊQUE.

FRATER GYÖRGYŰT
BIBORNOKKA AVATYÁK.

FRÈRE GEORGES
EST SACRÉ CARDINAL.

III.

*Frater Györgyöt a pápa bibornokká
avatja Károly császár előtt.*

A kép közepén biborral takart lépcső felett, az arany diszű mennyezet alatt ül III. Gyula pápa. Szakálla ősz, fején tiara, ruhája alba és arany brokát palást. Mindkét kezével fogja a bibornoki kalapot s az előtte térdelő Frater György fejére teszi. Frater Györgyön piros reverenda, fehér karing és bibor gallér látható. Szakálla ősz. Kezeit imára kulcsolja. A jobb oldal háttérében négy bibornok ül. A bal oldalon ül Károly császár, fején vörös bélésű arany koronával, testén páncélruhával s e felett sárga színű palásttal. Mögötte még egy fejedelmi alak látható hermeline ruhában, s mindkettőjük mögött négy bibornok ül.

Freskókép, 3 m. 40 cm. széles.

A kép alatt levő ajtó boltívén a következő háromsoros felirat olvasható:

JVLIVS III. PONTIF. MAX. AD PRECES CAROLI V. IMPER. & FERDINANDI REGIS |
HUNGARIAE OB EXIMIA MARTINVSII MERITA IN EXTIRPANDIS HAERESIBVS |
ET EXPELLENDIS ST. ROMANAE ECCLESIAE CARDINALIS

(A következő két sor világoskék színnel be van mázolva.)

III.

*Frère Georges est sacré cardinal par le
pape, en présence de l'empereur Charles.*

Au milieu du tableau, est assis le pape Jules III sous un dais orné d'or. Des gradins, couverts de pourpre, y conduisent. Sa barbe est blanche; sur sa tête, il porte la tiare; ses vêtements sont l'aube et un manteau de brocart d'or. Il tient des deux mains le chapeau cardinalice et le pose sur la tête de Frère Georges agenouillé devant lui. Frère Georges porte le manteau rouge, un surplis blanc et un camail de pourpre. Sa barbe est blanche; il joint les mains pour la prière. Au fond, à droite sont assis quatre cardinaux. A gauche est assis l'empereur Charles, sur sa tête, une couronne d'or à doublure rouge. Il est vêtu d'une cote de mailles sur laquelle est jeté un manteau jaune. Derrière lui on aperçoit encore une figure princière en hermine et plus loin sont assis quatre cardinaux.

Peinture à la fresque; largeur 3 m. 40.

Sur l'ogive de la porte qui se trouve sous la peinture, on lit cette inscription en trois lignes:

(Les deux autres lignes sont recouvertes d'une couleur bleu clair.)

IV.

Frater Györgyöt megölik.

Frater György az asztalnál áll, ruházata fehér karing, bíbor reverenda és gallér. Jobb kezében tollat tart, előtte kalamáris és egy papírlapra ír. Haja, szakála és bajusza ősz. Frater Györgytől szemben, az asztal másik oldalán egy férfi áll barna ruhában és kardjával a bíbornok felé szúr. A bíbornok mögött három férfi látható, kik közül az egyik a jobb kezében levő tőrrel feléje szúr, míg bal kezében papírlapot tart. A gyilkos ruhája nyitott zöld kabát, mely könyökig van felgyűrve, piros nadrág, sárga czipő és harisnya. A kép jobb oldalát vörös függöny díszíti.

Freskókép, 1 m. 90 cm. széles.

Felirata:

CARDINALIS MARTINVSIVS INTENTVS FIDEI CONSERVANDAE, & VINDICANDO A TVRCIS |
REGNO, CONSILIVM CELEBRATVRVS, Á SVBORDINATIS SICARIJS TRANSFIGITVR |
INGEMINANSQ SACRA JESV MARIAE NOMINA MORITVR. |

IV.

Assassinat de Frère Georges.

Frère Georges se tient debout près de la table; il porte un surplis blanc, un manteau et un camail de pourpre. Dans sa main droite il tient une plume; devant lui est l'encrier et il écrit sur une feuille. Sa barbe, ses moustaches et ses cheveux sont blancs. En face de lui se tient un homme en vêtements bruns qui lève son épée contre le cardinal. Derrière Martinuzzi se tiennent trois hommes dont l'un le frappe avec son poignard et tient une feuille de papier dans sa gauche. L'assassin porte un habit vert, retroussé jusqu'au coude, une culotte rouge, des souliers jaunes et des bas. La droite du tableau est ornée d'un rideau rouge.

Peinture à la fresque; largeur 1 m. 90.

Inscription:

FRATER GYÖRGYÖT MEGÖLIK.

ASSASSINAT DE FRÈRE GEORGES.

FRATER GYÖRGY A RAVATALON

FRÈRE GEORGES SUR LE CATAFALQUE.

V.

Frater György a ravatalon

A kép jobb oldalán a földön levő piros koporsóban fekszik a biborba és fehér karingbe öltöztetett halott Frater György, kinek kezei össze vannak kulcsolva. Szakálla ősz. A koporsó körül tiz gyertya ég, melyek mindegyike szép ötvösművü gyertyatartóba van illesztve. A halott feje piros vánkoston nyugszik. Láboldalán, az oltár előtt egy Pálos-barát misézik, kinek testén gyászcasula, alba és stola látható, s aki a szentséget felmutatja. A barát mögött egy fiu térdel, ki neki segédkezik. Az oltáron a két égő gyertya között egy festmény látható, mely a Madonnát ábrázolja a gyermek Jézussal.

Freskókép, 1 m. 90 cm. széles.

V.

Frère Georges sur le catafalque.

A droite, dans le cercueil rouge placé par terre, est couché Frère Georges vêtu de pourpre et d'un surplis blanc. Ses mains sont jointes. La barbe est blanche. Autour du cercueil brûlent dix cierges dans de beaux candélabres ciselés. La tête du cardinal repose sur un coussin rouge. A ses pieds, un moine dit la messe devant l'autel, il porte la chasuble noire, l'aube et l'étole et montre l'ostensoir. Derrière le moine se tient un garçon agenouillé. Sur l'autel, entre deux cierges allumés, on voit un tableau représentant la Madone avec l'enfant Jésus.

Peinture à la fresque; largeur 1 m. 90.

Felirata:

COELEBRANS IN DEPOSITIONE CORPORIS OCCISI CARDI- |
NALIS, OCCVLTO DEI INSTINCTO, OMISSA ELEVATIONE HO- |
STIAE, SOLVM ELEVAVIT CALICEM, IN SIGNVM CALICIS |
MARTYRII OBLATI À MARTINVSIO. |

Inscription:

A KOLOSTOR FÖLDSZINTI FOLYOSÓJÁN.

ÖT OLAJFESTMÉNY.

DANS LE CORRIDOR DU REZ-DE-CHAUSSÉE DU COUVENT.

CINQ TABLEAUX À L'HUILE.

ZORARDO SZENT ENDRE.

SAINT-ANDRÉ ZORARDO.

Zorardo Szent Endre.

Egy fa alatt ül Zorardo szent Endre és egy könyvből imádkozik. Ruhája fehér kámzsa, fejére huzott capuciummal. Szakálla és bajusza ősz. A háttérben mindenütt erdő, a baloldalon pedig kocsin egy ember látható.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

Saint André Zorardo.

Le saint est assis sous un arbre et lit des prières. Il porte le froc blanc avec le capuchon sur la tête. Sa barbe et ses moustaches sont blanches. Au fond du tableau un paysage boisé, à gauche un homme en voiture.

Tableau à l'huile sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 30.

Felirata:

S. ANDREAS ZORARDO |
PRIMO ORDINEM D. BENE- |
DICTI INCOLENS, VBIS. |
GERARDV̄ VIDIT EREM̄V̄ |
PAOLINĀ IN VNGARIĀ IN- |
TVLISSE, EIDĒ INSTITVTO |
SE SVBMISIT, ET MIRA |
CARNIS VEXATIONE |
EXORNAVIT A° 1036.

Inscription:

Szent Benedek.

Egy pajta mellett szent Benedek térdre ereszkedve imádkozik az előtte fekvő könyvből. Előtte feszület és halálfej. Szent Benedeken fehér kámzsa van fejére huzott capuciummal, jobb oldalán rózsafüzér lóg a kereszttel. A baloldali háttér sziklás, erdős tájék, hol két vörös ruhás ember agyonüti a vértanú halált szenvedő Benedeket.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

Felirata:

S. BENEDICTVS |
ZORARDI VITAE |
AEMVLVS, ETIAM |
SOLITVDINEM |
PAVLINAM MAR- |
TIRIJ GLORIA |
COHONESTAVIT |
A. D. 1059.

Saint Benoît.

Près d'une grange, le saint est agenouillé et prie. Devant lui se trouvent un livre, un crucifix et une tête de mort. Il porte un froc blanc et un capuchon sur la tête; à droite le rosaire pend de la croix. Le paysage du fond est rocheux et boisé; deux hommes habillés en rouge tuent le martyr Benoît.

Tableau à l'huile sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 30.

Inscription:

SZENT BENEDEK.

SAINT-BENOÎT.

BOLDOG VÁCZ.

LE BIENHEUREUX VÁCZ.

Boldog Vác.

A baloldali ház előtt ül boldog Vác és egy nyitott könyvből imádkozik, melyet kezeiben tart. Előtte egy nagy kereszt áll. Fehér kámzsa van rajta, melynek capuciuma a nyakába csúszott. A jobb oldal háttére erdő és hegyvidék, melyen épületek láthatók.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

Le bienheureux Vác.

Devant la maison à gauche le bienheureux Vác est assis et dit des prières; il tient un livre dans la main. Devant lui une grande croix. Il porte le froc blanc; le capuchon a glissé sur son cou. Au fond, à droite, forêt et montagne avec quelques maisons.

Tableau à l'huile sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 30.

Felirata:

B. WAAC PAVLINAM |
EREMVM INCOLENS, |
VITAE SANCTITATE |
DIVO LADISLAO |
REGI VENERANDVS |
ETIAM VRBI AB EO |
CONDITAE NOMEN |
1000.

Inscription:

Pál és Antal atyák.

A baloldalinak haja, szakála és bajusza ősz, ruhája fehér kámzsa, melynek capuciuma nyakába csúszott. Kezeiben keresztet tart, melyen tekintete áhitattal pihen. — A jobboldali haja, szakála és bajusza barna, ruhája fehér kámzsa. Előtte egy keresztben a Megváltó. Bal keze a feliratos táblán pihen, jobbában imakönyv van.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 31 cm. magas.

Les Pères Paul et Antoine.

La figure à gauche a la barbe, les moustaches et les cheveux blancs; elle porte le froc blanc; le capuchon a glissé sur son cou. Elle tient un crucifix dans les mains et le regarde avec extase. — La figure à droite a la barbe, les moustaches et les cheveux bruns; elle porte le froc blanc. Devant elle un crucifix. Sa main gauche repose sur l'inscription et dans sa main droite elle tient un livre de prières.

Tableau à l'huile sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 31.

Felirata:

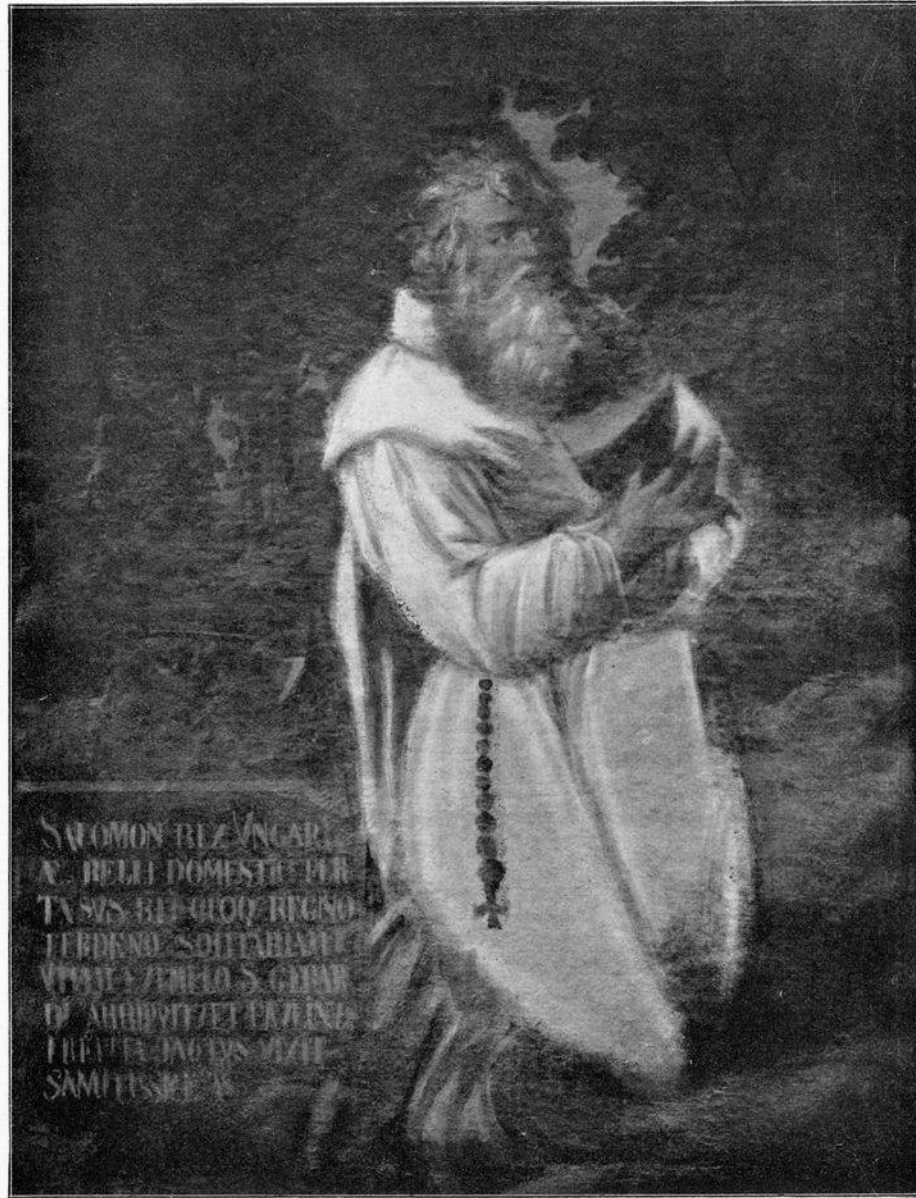
HOSPES |
ORDINEM SACRVM FRATRVM EREMITVVM |
SANCTI PAVLI PRIMI EREMITAE |
CONTEMPLARE |
OVEM |
PAVLVS PARENS IN AEGIPTO DI |
SPERSVM INSTITVIT |
ANTONIVS PER ORBEM PROPAGAVIT |
SANCTI EREMITAE CONSERVARVT |
VNGARIA |
CLAVSTRALEM VIDIT ET RECAEPIT |
CLARVS MONS |
FLORET ET VENERATVR. |

Inscription:

PÁL ÉS ANTAL ATYÁK.

LES PÈRES PAUL ET ANTOINE.

SALAMON MAGYAR KIRÁLY.

SALOMON, ROI DE HONGRIE.

Salamon magyar király.

Salamon magyar király fehér kámszában térdelve és kezeit mellén keresztbe téve imádkozik. Jobb oldalán gyöngyfűzér lóg alá kereszttel. Kúszált haja, szakálla és bajusza ősz. A kép háttere erdő, jobbra egy pajta áll. A király mögött a fűben puska, pajzs, korona, zászló, kard és más tárgyak hevernek.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 32 cm. magas.

Salomon, roi de Hongrie.

Le roi, qui a régné de 1063 à 1074, est agenouillé et porte le froc blanc. Ses mains sont croisées sur sa poitrine. Il prie. A droite le rosaire avec le Crucifix. La barbe, les moustaches et les cheveux en désordre sont blancs. Au fond une forêt, à droite une grange. Derrière le roi, dans l'herbe, reposent pêle-mêle un fusil, un bouclier, une couronne, un drapeau, un sabre et d'autres objets.

Tableau à l'huile sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 32.

Felirata:

SALOMON REX VNGARI- |
AE. BELLI DOMESTICI PER- |
TAESVS REIECTOQ REGNO |
TERRENO SOLITARIAM |
VITAM EXEMPLO S. GERAR- |
DI ARRIPVIT ET PAVLINVS |
EREMITA FACTVS VIXIT |
SANCTISSIME A° 1106 |

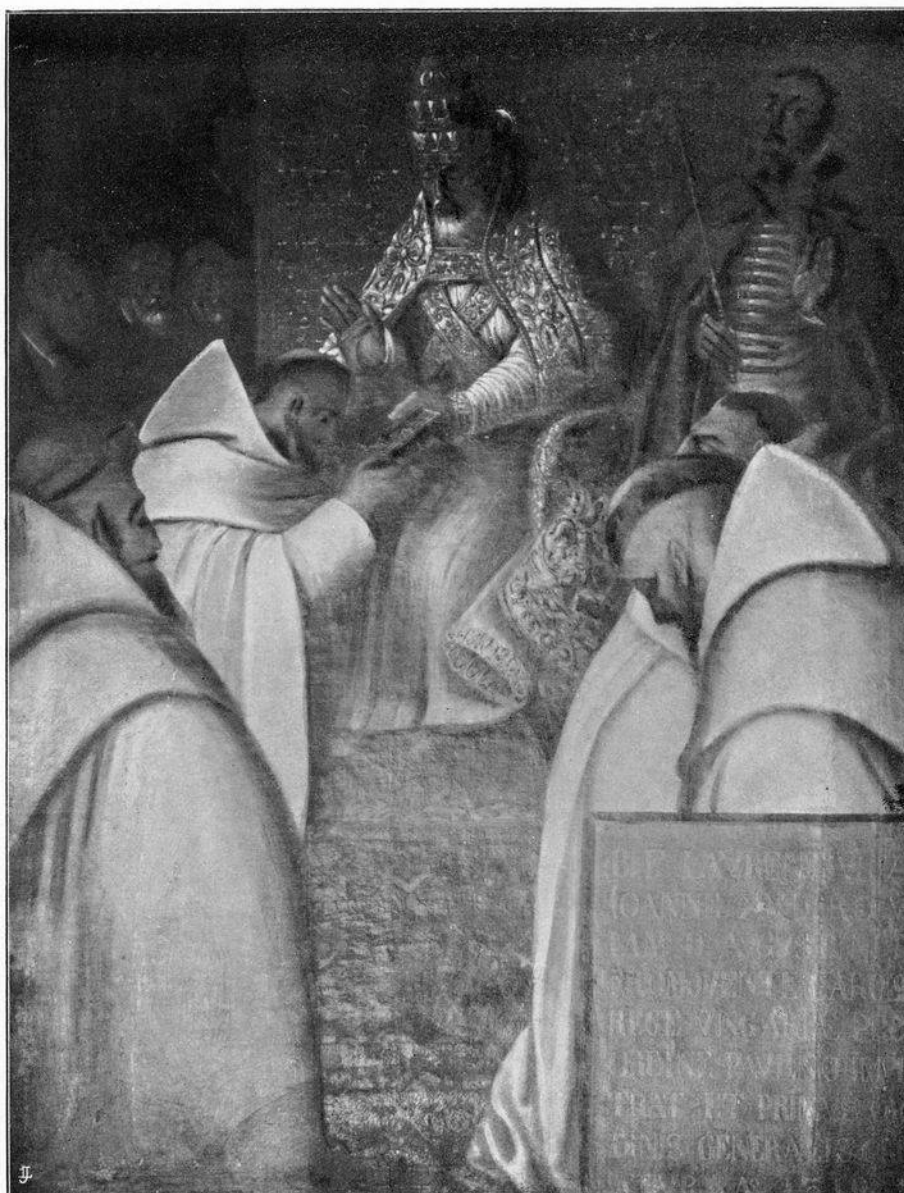
Inscription:

A KOLOSTOR ELSŐ EMELETI FOLYOSÓJÁN.

TIZ OLAJFESTMÉNY.

DANS LE CORRIDOR DU PREMIER ÉTAGE.

DIX PEINTURES À L'HUILE.

BOLDOG LŐRINCZ
XXII. JÁNOS PÁPA ÁLTAL A REND
ELSŐ FŐNÖKÉVÉ VÁLASZTATIK.

LE BIENHEUREUX LAURENT
EST ÉLU PAR LE PAPE JEAN XXII
PREMIER SUPÉRIEUR DE L'ORDRE.

Boldog Lőrincz.

A kép közepén, trónon ülve látjuk XXII. János pápát, ki egy piros könyvet, szent Ágoston szabályait adja át boldog Lőrincznek, ki azt megcsókolja. A pápa fején arany tiara, fehér selyem alappal, szakálla és bajusza ősz, ruhája fehér selyem vesperas köpeny arany brokáttal és applikációval, mellén keresztbe tett stolával. Mögötte a trónkarpit vörös. Balról a háttérben bibornokok állanak teljes bibornoki diszben, ezek mögött pedig püspökök zöld ruhában és arany diszű s vörös bélésű zöld infulával. Jobbról Károly magyar király áll magyar ruhában, szőke szakállal, arany szegélyű vörös palásttal, jobbjaiban kormánypálczával. Kék kabát van rajta arany zsinórral és arany övvel. Mellette vörös bélésű arany korona. E mögött áll még néhány zsinóros ruhájú magyar alak. Az előtérben három Pálos-barát áll fehér kámzsában.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles,
1 m. 30 cm. magas.

Felirata:

B. F. LAVRENTIVS A |
JOANNE XXII. REGV- |
LAM D. AVGVSTINI |
PROMOVENTE CAROLO- |
REGE VNGARIAE, PRO- |
ORDINE PAVLINO IMPE- |
TRAT ET PRIMVS OR- |
DINIS GENERALIS CRE- |
ATVR A° 1319. |

Le bienheureux Laurent.

Au milieu du tableau nous voyons le pape Jean XXII qui tend un livre rouge — les règles de St. Augustin — au bienheureux Laurent qui baise le livre. Le pape porte la tiare d'or sur fond de soie blanche. Sa barbe et ses moustaches sont blanches. Sa chape de soie blanche est ornée de brocart et d'appliques d'or; l'étoile est croisée sur sa poitrine. Le dais qui se trouve derrière lui, est rouge. Dans le fond, à gauche, se tiennent les cardinaux avec leurs ornements; derrière eux des évêques en vêtements verts et des mitres vertes ornées d'or et doublées de rouge. A droite se tient Charles, roi de Hongrie en costume magyar, la barbe blonde; son manteau royal est rouge à bordures dorées; dans sa droite il tient le sceptre. Il porte un habit bleu avec des brandebourgs en or et une ceinture dorée. A côté de lui est la couronne à doublure rouge. Derrière lui, quelques Hongrois avec des costumes à brandebourgs. Sur le devant se trouvent trois moines de l'Ordre de St. Paul en froc blanc.

Tableau à l'huile sur toile; largeur
1 m., hauteur 1 m. 30.

Inscription:

Boldog Özséb.

IV. Orbán pápa a trónon vörös kárpit alatt ül, fején camaura, ruhája biborszínű cappa, alatta gyöngyökkel kirakott stola. Ősz kecskeszakállt visel. A pápa az előtte térdelő három Pálos-barát egyikének, boldog Özsébnek a Pálos-rend megerősítését nyújtja át, mely vörös zsinigre van erősítve s sárga zárral ellátva. A három fehér csuhás Pálos-baráton kívül fekete ruhában térdel előtte aquinói szent Tamás. A háttérben egy bibornok áll.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

Le bienheureux Eusèbe.

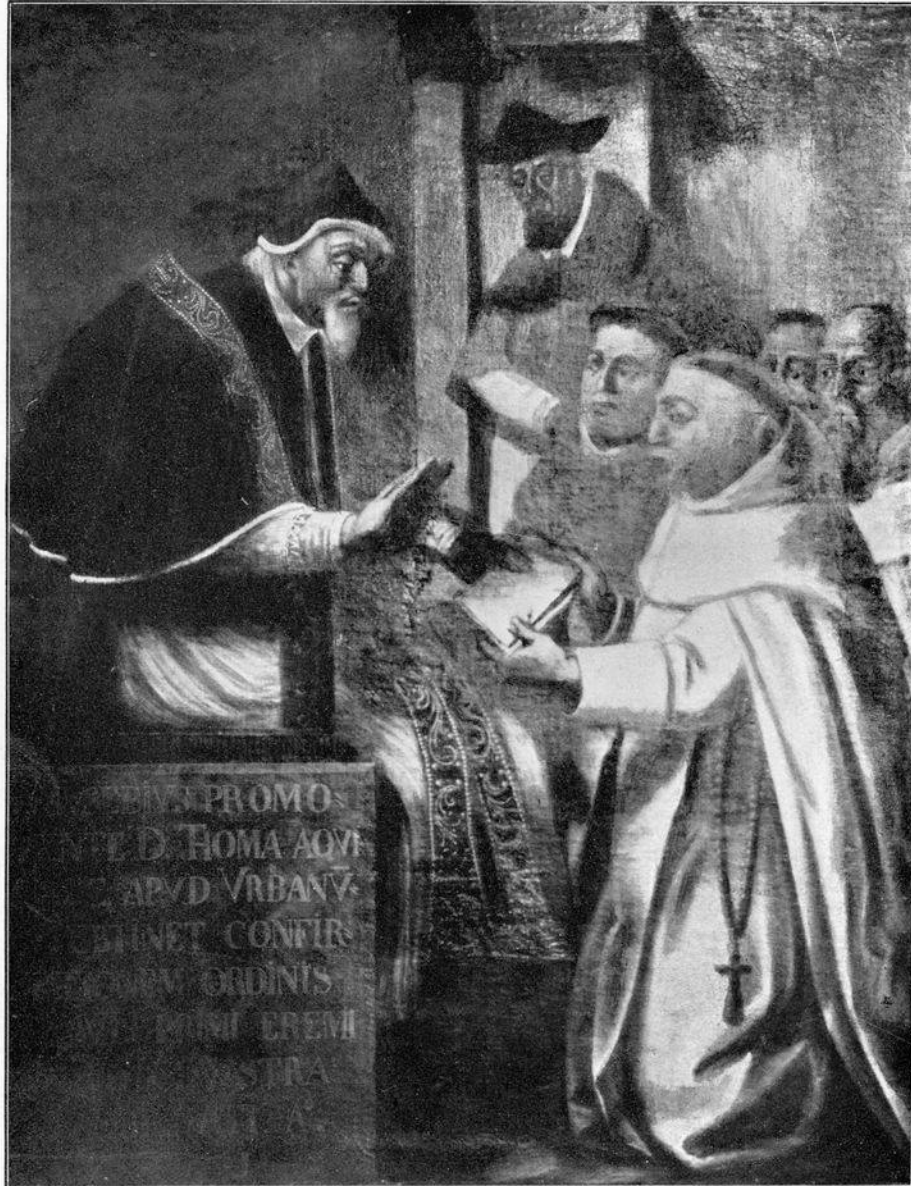
Le pape Urbain IV est assis sur le trône sous un dais rouge; il porte sur la tête la tiare; la chape de pourpre, au-dessous de laquelle se trouve l'étole, est ornée de perles. Il a la barbe blanche en pointe. Le pape tend à un des trois moines de St. Paul agenouillés devant lui — à Eusèbe — la confirmation de l'Ordre de St. Paul. Ce parchemin est entouré d'un liséré rouge et muni d'un fermoir jaune. Outre les trois moines en froc blanc, St. Thomas d'Aquin, en froc noir, est également agenouillé devant lui. Dans le fond se tient un cardinal.

Tableau à l'huile sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 30.

Felirata:

B. EVSEBIVS PROMO- |
VENTE D. THOMA AQVI- |
NATE, APVD VRBANV̄ |
IV OBTINET CONFIR- |
MATIONEM ORDINIS |
S. PAVLI PRIMI EREMI |
TAE IN CLAVSTRA |
CONGREGATI. A° |
1261.

Inscription:

B. ÖZSÉB AQUINÓI SZT. TAMÁS
KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL ELNYERI
A REND MEGERŐSÍTÉSÉT.

LE BIENHEUREUX EUSÈBE OBTIENT GRÂCE
À L'APPUI DE ST. THOMAS D'AQUIN
LA CONFIRMATION DE L'ORDRE.

Frater György.

Martinuzzi fehér Pálos-ruhában és vállain biborköpenyvel térdre esett, s jobb kezét könyvre teszi. Arczán fájdalmas kifejezés, haja, szakálla és bajusza szőke. Az asztalon égő gyertya és egy biborsapka van. A háttérben balról egy menekülő barát. A kép közepén levő szőke férfi arany zsinóros zöld kabátban van, gallérja és ujjja vége fehér, kardját a biborosba döfni készül. A jobb oldalon levő szőke férfi kabátja barnás-szürke, vörös hasított ujjakkal, zöld sapkája arany zsinóros, nadrágja vörös, csizmája sárga. Ez a férfi kardját a biboros hátába döfte, mely annak hasán jött ki. A jobb sarok homályában még egy alak van.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

Felirata:

F. GEORGIVS MARTINVSIVS |
PRIMUM ORDINIS GENERALIS DE- |
INDE EPISCOPVS VESPRIMIENS̄ |
ET S. R. E. CARDINALIS REGNI VN- |
GARIAE THESAURARIVS ET GV- |
BERNATOR, A PERFIDIS OC- |
CISVS. VINDICANTE DEO CAE |
DEM INNOCENS DECLARATVS. |
A° 1551.

Frère Georges.

Martinuzzi, en froc blanc des moines, un manteau de pourpre sur les épaules, est tombé à genoux et pose sa main droite sur un livre. La figure a une expression de douleur; sa barbe, ses moustaches et ses cheveux sont blonds. Sur la table, un cierge allumé et un bonnet de cardinal. Dans le fond un moine qui s'enfuit. L'homme blond au milieu du tableau porte un habit vert avec des brandebourgs d'or; le col et le bout de la manche sont blancs; il se prépare à transpercer le cardinal. A droite, également un homme blond, avec un habit brun foncé, les manches rouges sont fendues; son bonnet vert est garni de brandebourgs dorés; il a une culotte rouge et des bottes jaunes. Cet homme a enfoncé son épée dans le dos du cardinal avec une telle violence qu'elle est sortie par le ventre. Dans un coin obscur à droite se trouve encore une figure.

Tableau à l'huile sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 30.

Inscription:

Boldog Dénes.

Fehér Pálos-ruhában ül, kezeit összekulcsolja, haja, szakála és bajusza szőke. Előtte az asztalon imakönyv, pástortbot és püspöksüveg látható.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

Felirata:

B. F. DYONISIVS EPISCO- |
PVS ARGEN- SVFFRAGANE- |
VS TRANSILVAN—RESIGNA- |
TA SVA DIGNITATE PAVLI- |
NVS FIT EREMITA ET SAN- |
CTISSIME VIVENS CAELVM |
INGREDITVR |
ANNO DN̄I |
1576.

Le bienheureux Denis.

Figure assise, vêtue du froc blanc des moines, avec les mains jointes. La barbe, les moustaches et les cheveux sont blonds. Devant lui, sur la table, un livre de prières, la crosse et la mitre.

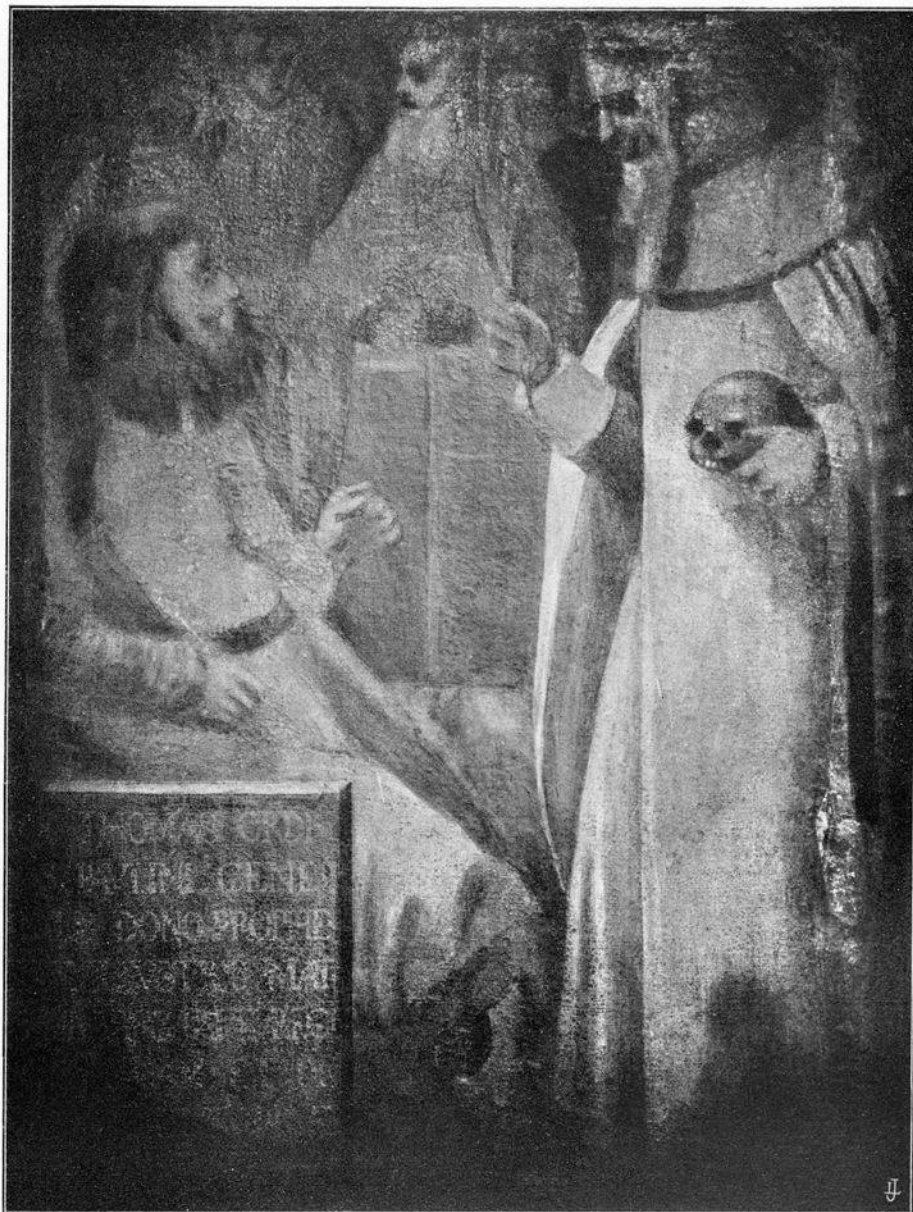
Tableau á l'huile sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 30.

Inscription:

BOLDOG DÉNES ARGEN-PÜSPÖK,
AZ ERDÉLYIEK SUFRAGANENSE.

LE BIENHEUREUX DENIS ARGEN,
ÉVÊQUE SUFRAGANT DES TRANSYLVAINS.

BOLDOG (FR.) TAMÁS,
KI MÁTYÁS KIRÁLYNAK MEGJÖVENDŐLI
GYŐZELMÉT ÉS HALÁLÁT.

LE BIENHEUREUX FRÈRE THOMAS
PRÉDIT AU ROI MATHIAS CORVIN
SA VICTOIRE ET SA MORT.

Boldog Tamás.

Balról látjuk az ülő királyt vörös ruhában arany gombokkal, derekán fekete övvel, vörös nadrággal és sárga csizmával. Fején vörös bélésű arany korona, jobbában jogar. A háttérben négy magyar vitéz áll zöld ruhában arany zsinórral, melyek egyike jobbában aranyozott vörös botot, baljában vörös sapkát tart. Elől a királytól szemben áll egy fehér kámzsás Pálos-barát (Boldog Tamás) jobbában pálmaággal, baljában halálfejjel. A jobb sarokban lent még két halálfej látható.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

Felirata:

B. F. THOMAS ORDI- |
NIS PAVLINI GENE- |
RALIS, DONO PROPHE- |
TIAE ILLVSTRIS, MAT- |
TIAE VNGARIAE REGI |
VICTORIAM, ET DI- |
EM OBITVS PRAE- |
DIXIT. A° 1476.

Le bienheureux Thomas.

A gauche nous voyons le roi Mathias Corvin assis. Il porte un habit rouge avec des boutons d'or; une ceinture noire entoure les reins; culotte rouge et bottes jaunes. Sur la tête une couronne d'or à doublure rouge; dans sa droite un sceptre. Au fond se tiennent quatre nobles magyars en habit vert avec des brandebourgs d'or; l'un d'eux tient, dans sa droite, une canne rouge avec des ornements dorés et, dans sa gauche, un bonnet. En face du roi nous voyons un moine de l'Ordre de St. Paul en froc blanc (le bienheureux Thomas) tenant dans sa droite une branche de palmier et dans sa gauche une tête de mort. Dans un coin, par terre, encore deux têtes de mort.

Tableau à l'huile sur toile; largeur 1 m. hauteur 1 m. 30.

Inscription:

Boldog Benedek.

A fehér kámzsába öltözött Boldog Benedek térdel, kezében vörös vágású könyvet tart, melyen templom és kolostor áll. A barát haja, szakálla és bajusza szőke, feje körül gyenge dicsfény látható. Balról a sávós asztalon feszület áll, jobbról pedig a tájképen a fák között vörös tetejű templom és kolostor látható.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

Felirata :

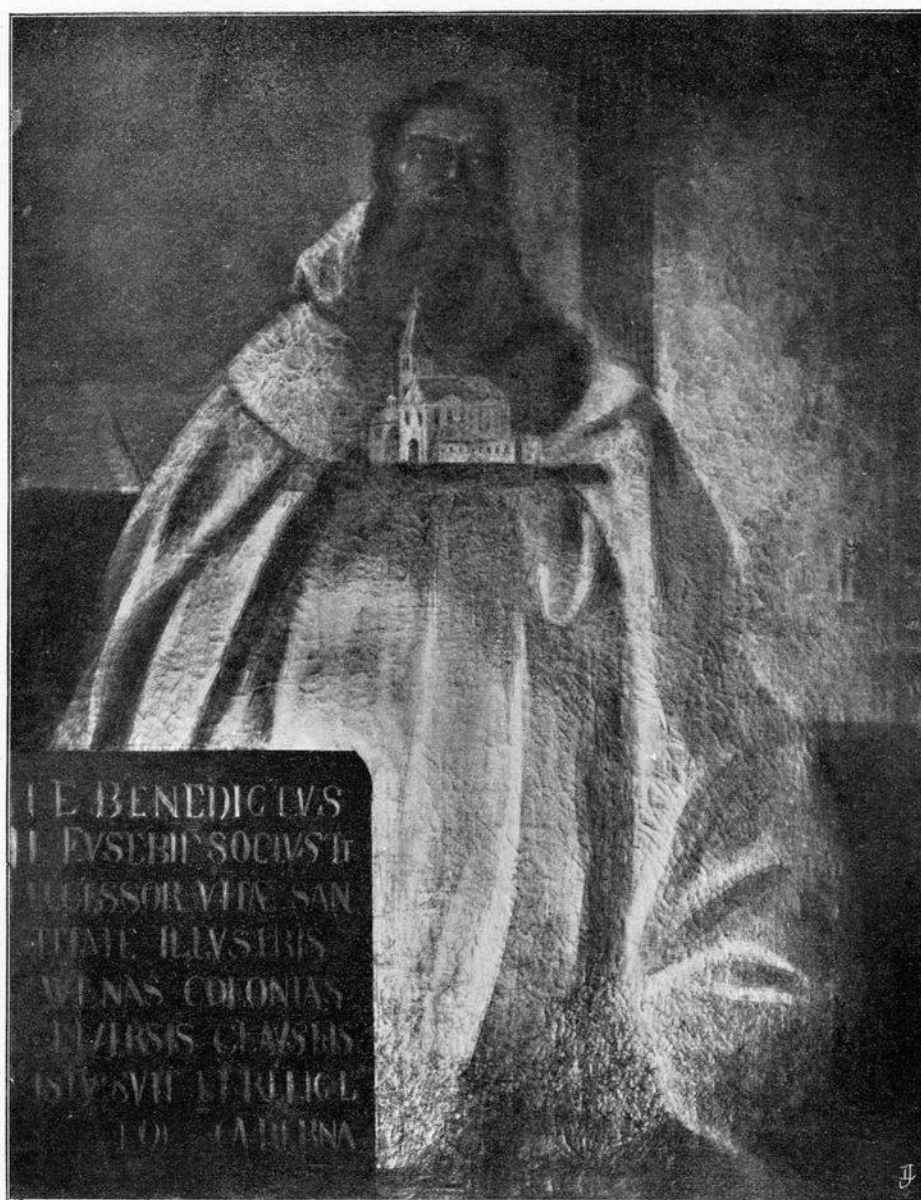
B. F. BENEDICTVS |
B. EVSEBII SOCIVS ET |
SVCCESOR, VITAE SAN- |
CTITATAE ILLVSTRIS |
PAVLINAS COLONIAS |
IN DIVERSIS CLAVSTRIS |
DISTRIBVIT ET RELIGI- |
OSO RIGORE GVBERNA- |
VIT A° 1270.

Le bienheureux Benoît.

Vêtu du froc blanc, le bienheureux Benoît est agenouillé; il tient dans sa main un livre à tranches rouges. Sur le livre sont gravés une église et un couvent. Il a la barbe, les moustaches et les cheveux blonds; autour de la tête on aperçoit une légère auréole. A gauche, sur la table rayée, est un crucifix; à droite, le paysage montre, entre les arbres, une église à toit rouge et un couvent.

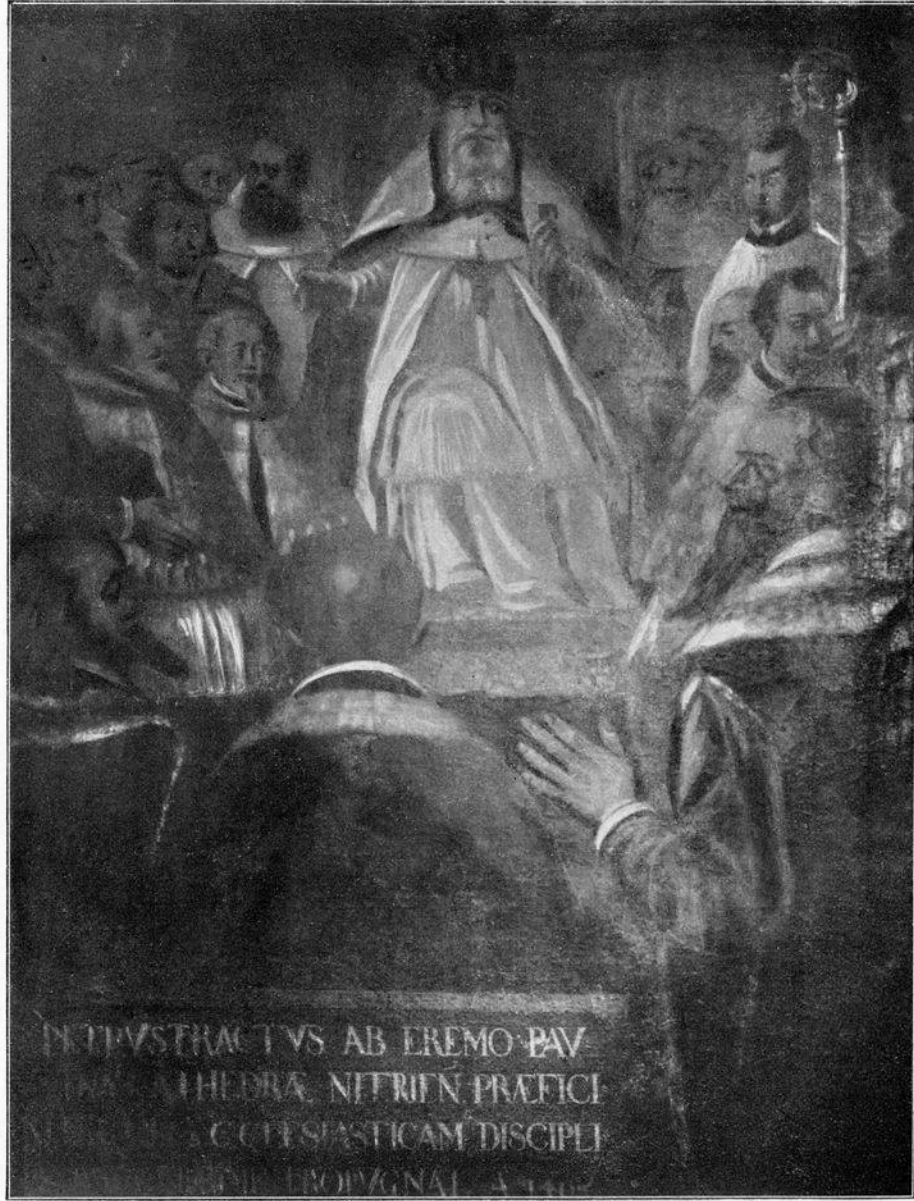
Tableau à l'huile sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 30.

Inscription :

BOLDOG (FR.) BENEDEK,
BOLDOG ÖZSÉB TÁRSA ÉS UTÓDJA.

LE BIENHEUREUX FRÈRE BENOÎT, COMPAGNON
ET SUCCESSEUR DU BIENHEUREUX EUSÈBE.

PÉTER, NYITRAI PÜSPÖK.

PIERRE, ÉVÊQUE DE NYITRA.

Péter atya.

A trónon ülő püspök fején aranyozott infula, testén fehér selyem brokát vesperás köpeny vörös béléssel, vörös gallérral, vörös szegélylyel, alatta karing, melyen arany lánczon arany kereszt lóg. Szakálla és bajusza ősz. Bal kezére szürke keztyű van húzva s ebben tartja a jobb keztyűt is, míg meztelen jobbjaival áldást osztogat. A trónhoz szőnyeggel bevont lépcső vezet fel. Körülötte különféle rendű szerzetesek állanak, míg jobbra a pásztorbot látható.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 40 cm. magas.

Le Père Pierre.

L'évêque est assis sur un trône; il porte la mitre dorée, une chape de brocart blanc à doublure rouge, avec un camail et des bordures rouges; au-dessous est le surplis, sur lequel on voit la croix d'or pendue à une chaîne. Barbe et moustaches blanches. Sa main gauche est gantée de gris et dans cette main il tient le gant droit; avec la droite il donne la bénédiction. Des marches couvertes d'un tapis conduisent jusqu'au trône. Autour de lui des moines de différents Ordres; à droite la crosse.

Tableau à l'huile sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 40.

Felirata:

P. PETRVS, TRACTVS AB EREMO PAV- |
LINA CATHEDRAE NITRIEN. PRAEFICI- |
TVR VBI ECCLESIASTICAM DISCIPLI- |
NAM ACERRIME PROPVG NAT A° 1405. |

Inscription:

Boldog Lukács.

Boldog Lukács fehér Pálos-kámzsában a koporsó mellett áll. Szőke haja, bajusza és szakála őszbe csavarodik, fejét, melyen hajkoszorú van, gloriaív veszi körül. Előtte egy koporsóban a várkapitány fekszik alsó ruhában és nyitott mellü ingben, s kinek szakála, bajusza és haja barna. A halott mellén feszület fekszik. Boldog Lukács bal kezében három virágú lilomágot tart, míg jobb kezével megfogja a halott bal karját s azt életre kelti. A háttér kockás padlóján arany diszú gót oltár emelkedik, hová vörös szövettel bevont lépcső vezet. Felette felhő látható, melyben kámzsás barát jelenik meg. Jobbról oszlop és két ablak látható.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles,
1 m. 30 cm. magas.

Le bienheureux Lucas.

Le bienheureux Lucas en froc blanc se tient près d'un cercueil. Sa barbe, ses moustaches et ses cheveux blonds commencent à grisonner; sa tête tonsurée est entourée d'un cercle d'auréole. Devant lui, dans le cercueil, est couché le commandant de la forteresse en suaire; la chemise est ouverte sur la poitrine. La barbe, les moustaches et les cheveux de celui-ci sont bruns. Sur la poitrine du mort est un crucifix. Le bienheureux tient, dans sa gauche, une branche de lys à trois fleurs, tandis que de la main droite il saisit le bras gauche du commandant et le ressuscite. Sur le plancher carré du fond s'élève un autel gothique en or vers lequel des marches couvertes de drap rouge conduisent. Au-dessus de l'autel un nuage où apparaît un moine en froc. A droite, une colonne et deux fenêtres.

Tableau à l'huile sur toile; largeur
1 m., hauteur 1 m. 30.

Felirata :

CASTELLANŪ MORTIVŪ ET CONDEMNATŪ MERITIŪ D. |
PAVLI PRIMI EREMITAE REDIVIVŪ B. F. LVCAS IN MONASTERIO |
NOZDRE CAELO ADOPTAVIT. IPSE QVOQ OB MERITVM ILLABATAE |
VIRGINITATIS, MVLTIS ANNIS CORPORE INCORRVPTVS PERMANSIT. |

Inscription :

BOLDOG LUKÁCS
A VÁRKAPITÁNYT ÉLETRE KELTI
ÉS AZ ÉGBE VEZETI.

LE BIENHEUREUX LUCAS
RESSUSCITE LE COMMANDANT DE LA
FORTERESSE ET LE CONDUIT AU CIEL.

BÁTHORY LÁSZLÓ PÜSPÖK.

LADISLAS BATHORY, ÉVÊQUE.

Báthory László.

Báthory László püspök lerogyik s a körülötte levő három Pálos-barát felfogja. A püspökön, kinek szakálla, haja és bajusza szőke, s kinek fején hajkoszorú látható, karing van, derekán zöld övvel. Az arany szegélyű vörös stola nyakába van téve s mellén keresztbe van rakva. Felső bal karján ugyanilyen színű öv van arany kereszttel. Balkezében arany díszszel és arany kereszttel ékesített piros imakönyvet tart, melynek keresztjében az 1635 évszám látható. A jobb sarokban látható a negyedik Pálos-barát. Balról a templom háttérében az oltár előtt egy Pálos-barát gyertyát gyújtogat, a gyertya előtt pedig Báthory piros ruhája látható.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

Ladislav Báthory.

L'évêque Ladislav Báthory est représenté au moment où il tombe sans connaissance; trois moines le soutiennent. La barbe, les moustaches et les cheveux sont blonds; la tête est tonsurée. Il porte le surplis et une ceinture verte. L'étole rouge à bordures dorées est posée au cou et forme une croix sur la poitrine. Sur l'avant-bras gauche il porte une ceinture de la même couleur avec une croix d'or. Dans sa gauche, il tient un livre de prières rouge, doré sur tranches et orné d'une croix. Cette croix porte le millésime 1635. Dans un coin, à droite, se tient un quatrième moine. A gauche, au fond de l'église, un moine de St. Paul allume un cierge; devant le cierge on voit le vêtement rouge de Báthory.

Tableau à l'huile sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 30.

Felirata:

B. F. LADISLAVS BATHO- |
REVS, MVNDI SPRETIS |
ILLECEBRIS, RIGOREM |
VITAE MONASTICAE |
CONSTANTISSIME |
TENVIT, ET MISSAE |
SACRO PERACTO OF- |
FICIO, IN MANIBVS FRA-
TRVM LAETVS EXPIRA-
VIT. A° 1457.

Inscription:

Bertalan pécsi püspök.

Az ülő püspök szakála és bajusza szőke. Fején sárga szegélylyel ellátott zöld színű camora van, vállain cappa maior zöld szegélylyel, sárga gombokkal és gomblyukakkal, mellén arany lánczon arany kereszt lóg. Szürke keztyűje a bal kéz hátán aranyos és ékköves keresztet mutat. Jobbját áldólag emeli fel. Balról egy Pálos-barát, e mögött pedig egy fekete ruhás férfi áll fehér inggallérral. Jobbról két Pálos-barát látható. A háttér bal oldali része vörös, a jobboldali rész hegyes, erdős vidéket mutat apró házikókkal és járó-kelő Pálos-barátokkal.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

Felirata:

BARTHOLOMEVS QVINQ: |
ECLESIEÑ: EPVS PRIMVS |
PAVLINOS EREMITAS |
IN CLAVSTRVM CON- |
GREGAT ET F. ANTO- |
NIVM VITAE SAN- |
CTITATAE CLARVM |
IJSDEM PRAEFICIT. |

(Az évszám hiányzik.)

Barthélemy, évêque de Pécs.

L'évêque est assis; sa barbe et ses moustaches sont blondes. Il porte sur la tête une mitre de couleur verte avec des bordures jaunes; sur ses épaules la grande chape aux bordures vertes avec des boutons et des boutonnières jaunes; sur la poitrine il a une croix d'or suspendue à une chaîne d'or. Son gant gris à la main gauche montre une croix en or et des pierres précieuses. Avec la main droite il donne la bénédiction. A gauche un moine et, derrière celui-ci, un homme en noir avec un col blanc. A droite deux moines de St. Paul. Le fond à gauche est rouge, à droite il montre un paysage de montagnes boisées avec des maisonnettes et des moines qui se promènent.

Tableau à l'huile sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 30.

Inscription:

(La date manque.)

BERTALAN, PÉCSI PÜSPÖK.

BERTRAND, ÉVÊQUE DE PÉCS.

A KOLOSTOR MÁSODIK EMELETI FOLYOSÓJÁN.

HAT OLAJFESTMÉNY.

DANS LE CORRIDOR DU SECOND ÉTAGE.

SIX PEINTURES À L'HUILE.

ISTVÁN, SZERÉMI PÜSPÖK.

ETIENNE, ÉVÊQUE DE SZERÉM (SIRMIE).

István, szerémi püspök.

A püspök vörös vánkoson térdel, haja, szakálla és bajusza ősz, fején hajkoszorú van. Testén csipkés fehér kar- ing van, e felett pedig brokát cappa. Jobbjában, melyet mellére szorít, arany láncz van, s ezen vörös bakló függ. Előtte az asztalon nyitott imakönyv, e mellett pedig feszület, pásztorbot és püspök-süveg látható. A háttér zöld kárpit.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

Felirata:

F. STEPHANVS ORDI- |
NIS GENERALIS, IN |
EPISCOPATV̄ SIRMI- |
ENSI, VITAM AGENS |
REGVLAREM, PRAE- |
MIVM IN CAE- |
LIS RE- |
CEPIT. |

1577.

Etienne, évêque de Szerém. (Syrmie.)

L'évêque est agenouillé sur un coussin; la barbe, les moustaches et les cheveux sont blancs; la tête est tonsurée. Il porte un surplis blanc avec des dentelles, au-dessus duquel est la chape en brocart. Dans sa droite posée sur la poitrine, est une chaîne d'or à laquelle est suspendu un gland rouge. Devant lui, sur la table, est un livre de prières ouvert; à côté sont un crucifix, la crosse et la mitre. Au fond une tenture verte.

Tableau à l'huile, sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 30.

Inscription:

*Boldog Zokoly János, csanádi
püspök.*

Fehér Pálos-rendi kámzsában, leeresztett capuciummal ül, haja, szakála és bajusza fekete. Ölében nyitott imakönyv, melyen jobbkeze pihen, baljában feszületet tart. A baloldalon egy asztalon páztorbot, püspöksüveg és feszület látható. A háttér várost mutat tájképpel.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

*Le bienheureux Jean Zokoly, évêque de
Csanád.*

Il est assis en froc blanc des moines de St. Paul, le capuchon baissé; sa barbe, ses moustaches et ses cheveux sont noirs. Sur ses genoux un livre de prières ouvert où il pose sa main droite; sa main gauche tient un crucifix. A gauche, sur une table, la croûsse, la mitre et un crucifix. Le fond du tableau montre un paysage et une ville.

Tableau à l'huile, sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 30.

Felirata :

B. F. JOANNES ZAKOLI |
EPISCOPATV CANADINO DE- |
POSITO ORDINEM D. PAVL- |
INGRESSVS EVM VITAE MIRA- |
SANCTITATE ADORNAVIT; |
ARCHIEPISCOPATVM QVOQ |
COLOCENSEM SIBI OBLATV̄ |
REIECIT ET PLENVS BONIS |
OPERIBVS CAELVM ADIIT. |

A° 1494.

Inscription :

BOLDOG ZOKOLY JÁNOS,
CSANÁDI PÜSPÖK.

LE BIENHEUREUX JEAN ZOKOLY,
ÉVÊQUE DE CSANÁD.

DÉNES, KALOCSAI ÉRSEK.

DENIS, ARCHEVÊQUE DE KALOCSA.

Dénés, kalocsai érsek.

A püspök fehér ruhában ül, mely felett a vörös bélésű arany és selyem brokat vesperasköpeny a mellen csattal van összetartva. A püspök szakálla és bajusza szőke, fején aranyos püspök-süveg van, jobb kezében, a jobb térdére támasztva imakönyvet tart. Balról a zöldterítékű asztalon arany szentségtartó, arany tintatartó, arany csengetyű és egy lúdtoll látható, s ezek mögött a falhoz támasztva feszület van. Az ablakon át a háttérben templomot és házakat láthatunk.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

Denis, archevêque de Kalocsa.

L'évêque est assis en costume blanc, avec une chape d'or et de brocart, à doublure rouge, retenu sur la poitrine par une boucle. La barbe et les moustaches sont blondes; il porte la mitre; dans sa droite appuyée sur son genou droit il tient un livre de prières. A gauche une table; sur la nappe verte, un ostensor en or, un encrier en or, une sonnette en or et une plume d'oie; derrière ces objets, contre le mur, un crucifix. A travers la fenêtre on aperçoit, dans le fond, une église et des maisons.

Tableau à l'huile, sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 30.

Felirata:

F. DYONISIVS A |
PAVLINA EREMO |
TRACTVS AD |
COLOCENSEM |
ARCHIEPISCOPA- |
TVM, EVNDEM CLA |
RVS MORIBVS ET DO- |
CRINA ADORNAVIT. |
A° 1370.

Inscription:

Domokos nyitrai püspök.

A püspök álló alakja látható, a karing felett vörösbélésű mucetum van rajta, e felett pedig vörösbélésű arany és selyem brokát vesperasköpeny, melynek szegélye szélesen van aranynyal és gyöngyökkel díszítve. A mucetum alatt arany lánczon arany kereszt lóg. A püspök fején sárga püspöksüveg van, bal kezében pásztorbot, s kissé előrehajolva, jobb kezével pénzt ad két szegénynek, kik közül az egyik sárga réztányért tart kezében. A háttér hegyes vidék, jobbról egy háznak a része látható.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

Felirata :

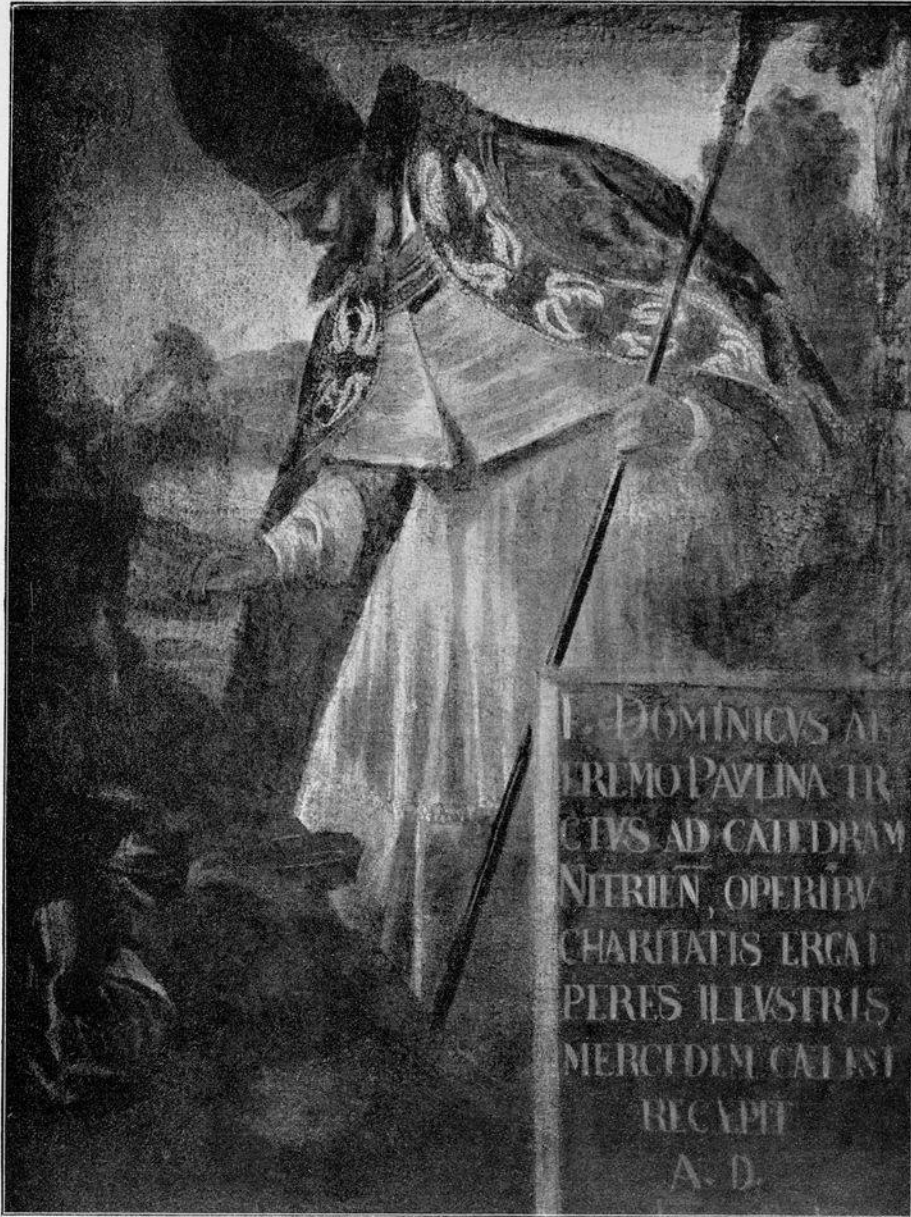
F. DOMINICVS AB |
EREMO PAVLINA TRA- |
CTVS AD CATEDRAM |
NITRIEN̄, OPERIBVS |
CHARITATIS ERGA PAV- |
PERES ILLVSTRIS, |
MERCEDEM CAELESTĚ |
RECEPIT |
A. D. |
1730.

Dominique, évêque de Nyitra.

L'évêque est debout; au-dessus du surplis, il porte un camail à doublure rouge, et une chape de brocart à doublure rouge; les bords de la chape sont richement ornés d'or et de perles. Sous le camail, une croix d'or suspendue à une chaîne d'or. L'évêque porte une mitre jaune; dans sa gauche il tient la crosse et, penché un peu en avant, il donne, avec la droite, de l'argent à deux pauvres dont l'un tient une assiette en cuivre jaune. Le fond représente une contrée montagnaise; à droite on voit une partie d'une maison.

Tableau à l'huile, sur toile; largeur 1 m., hauteur 1 m. 30.

Inscription :

DOMOKOS, NYITRAI PÜSPÖK.

DOMINIQUE, ÉVÊQUE DE NYITRA.

SZENT GELLÉRT, CSANÁDI PÜSPÖK.

SAINT-GÉRARD, ÉVÊQUE DE CSANÁD.

Szent Gellért csanádi püspök.

A püspök összerogyó alakját látjuk fehér Pálos-rendi kámzsában, leeresztett capuciummal. Haja, szakála és bajusza szőke. Fején, melyet gloria ékesít, seb látható, melynek vére végigfolyik a ruháján. Előtte a földön piros püspöksüveg és pásztorbot látható. A háttérben három férfi látható, kik a püspököt kővel dobálják meg. A baloldalin vörös ruha van e felett sárgabélésű fekete kabáttal, a középső barna ruhát visel, míg a jobboldali vöröszinoros és szegélyes kék kabátot, sárga nadrágot és piros harisnyát visel. A háttérben házak láthatók.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles és 1 m. 30 cm. magas.

Felirata :

S. GERARDVS & PALAE- |
STINA PAVLINAM E- |
REMVM IN VNGARI- |
AM PRIMVS INTVLIT, |
ET COLVIT, DEIN AB |
EREMO VOCATVS E- |
PISCOPVS CHANADINI |
EXTITIT. MARTIRIOQV |
CORONATVS CAE- |
LVM INTRAVIT. A°
1067.

Saint Gérard, évêque de Csanád.

L'évêque est représenté, s'affaissant ; il a un froc blanc et le capuchon baissé. Sa barbe, ses moustaches et ses cheveux sont blonds. La tête, entourée d'une auréole, est blessée ; le sang coule sur les vêtements. Par terre, une mitre rouge et une crosse. Dans le fond on voit trois figures d'hommes qui jettent des pierres sur l'évêque. Celui de gauche porte un habit rouge avec un surtout noir à doublure jaune ; celui du milieu a un vêtement brun ; celui de droite porte un habit bleu avec des brandebourgs et des bordures jaunes, une culotte jaune et des bas rouges. Dans le fond on voit des maisons.

Tableau à l'huile ; largeur 1 m., hauteur 1 m. 30.

Inscription :

*Mihály, Ágoston és Farkas zágrábi
püspökök.*

A három egymásután következő zágrábi püspök közül a baloldali *Mihály*, ki a fehér karing felett arany brokát vesperás köpenyt visel, fején fehér püspöksüveg van, kezén arany kereszttel diszített fekete keztyű. Jobb kezében pásztorbotot tart. Haja, szakála és bajusza barna. — A középső *Ágoston* püspök, kinek mellén arany lánczon arany kereszt lóg, a fehér karing felett vörös vesperás köpenyt visel, melynek széles fekete széle aranynyal és gyöngygyel van diszítve. Szakála és bajusza ősz, fején sárga püspöksüveg van, jobb-
jában pásztorbotot tart, baljában imakönyvet. Mindkét keze meztelen. — A jobboldalon *Farkas* püspök áll, ki a fehér karing felett selyembrokát vesperás köpenyt visel, melynek széles fekete szélét sárga ornamentális disz és gyöngysor ékesíti, fején vörös püspöksüveg van, szakála és bajusza sötét-
szőke, kezein fekete keztyű.

Olajfestés vászonra, 1 m. széles
és 1 m. 30 cm. magas.

Felirata:

(Az évszám hiányzik.)

*Michel, Augustin et Loup, évêques de
Zagrab.*

Des trois évêques qui se suivent celui de gauche est Michel; il porte au-dessus du surplis blanc une chape en brocart; sur la tête, une mitre blanche, sur les mains, des gants noirs ornés d'une croix d'or. Dans sa droite, il tient la crosse. Sa barbe, ses moustaches et ses cheveux sont bruns. — La figure du milieu représente l'évêque Augustin; il porte sur la poitrine une croix d'or suspendue à une chaîne d'or; au-dessus du surplis blanc, une chape rouge dont les larges bordures noires sont ornées d'or et de perles. Sa barbe et ses moustaches sont blanches; il porte une mitre jaune; dans sa droite il tient la crosse, dans sa gauche un livre de prières. Ses mains ne sont pas gantées. — A droite, se tient l'évêque Loup; il porte au-dessus du surplis blanc une chape en brocart, dont les larges bordures noires sont ornées de broderies jaunes et de perles. Sur la tête une mitre rouge; sa barbe et ses moustaches sont blond foncé. Les mains sont gantées de noir.

Tableau à l'huile, sur toile; largeur
1 m., hauteur 1 m. 30.

Inscription:

FR. MICHAEL FR. AVGVSTINVS |
F. WOLFGANGVS INVICEM BIS |
SVCCEDEBANT, ILLVSTRI PI- |
ETATE, ET DOCTRINA EOS PROMO- |
VENTE AD CATEDRAM ZAGRA- |
BIENSEM IN QVA QVISQ, |
ILLORVM, EXEMPLAR VE- |
RI PASTORIS EXHIBVIT, |
ET SANCTITE PRAELVXIT. |

(La date manque.)

MIHÁLY (1296–1303.),
ÁGOSTON (1303–1322.) ÉS
FARKAS (1548–50.)
ZÁGRÁBI PÜSPÖKÖK.

MICHEL (1296–1303.),
AUGUSTIN (1303–1322.) ET
LOUP (1548–50.)
ÉVÊQUES DE ZÁGRÁB.

TARTALOM.

TABLE.

	Lap		Page
Bevezetés	1	Introduction	1
I. A pálosok	5	I. L'Ordre de St. Paul	5
II. A csodatevő Madonnakép	10	II. L'Image miraculeuse de la Madorre	10
III. A templom és a kápolnák	18	III. L'église et les chapelles	18
IV. Háborús idők	29	IV. Temps guerriers	29
V. Ünnepségek	35	V. Les Fêtes	35
Festmények	41	Les peintures	41

BUDAPEST, 1901.
AZ ATHENAEUM RÉSZÉNYTÁRSULAT
KÖNYVNYOMDÁJA.

